

cijena 1.5 EUR

petak, 20. jul 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1448 godina XXIX

ruka ruci

PARASTOS ANTIFAŠIZMU

**slučaj
radmile vojvodić
i janka ljumovića**

DVORSKE SPOJENE POSUDE

susret putin - tramp

**STRAH NA ZAPADU
ZBOG DOGOVORA
IZA VRATA**

FOKUS

MILO ĐUKANOVIĆ I AMFILOHIJE RADOVIĆ – RUKA RUCI:
Parastos antifašizmu (Miloš Bakić) 8

DANAS, SJUTRA

Inoviranje devedesetih (Milena Perović Korać) 11

MONITORING

SUSRET TRAMP – PUTIN:
Strah na Zapadu zbog dogovora iza vrata
(Milan Bošković) 12

SLUČAJ RADMILE VOJVODIĆ I JANKA LJUMOVIĆA:
Dvorske spojene posude (Predrag Nikolić) 16

DRUŠTVO

NOVI UDAR NA LOKALNE SAMOUPRAVE:
Vlada preuzima kontrolu turističkih organizacija
(Branka Plamenac) 18

MAJKE UBICE SVOJE DJECE:
Spirala nasilja u društvu koje ne čuje vapaj
(Dragana Šćepanović) 22

INTERVJU

PAVLE POPOVIĆ, arhitekta iz Podgorice
GRADOVE NAM GUTA AGRESIVNI
URBANIZAM (Veseljko Koprivica) 24

OKO NAS

SPORT I DRUŠTVO:
Pomjerene granice (Aleksandar Radović) 32

DUHANKESA

Tumačeći Platona (Ferid Muhić) 35

NOVA NADA ZA RAZVOJ TURIZMA:
I Ulcinj dobija marinu (Mustafa Canka) 36

SJEVER: ŠUME I VODE VAN KONTROLE:
Tajkuni kao skakavci (Tufik Softić) 38

TIVČANI NEZADOVOLJNI TURISTIČKOM SEZONOM:
Možda bude bolje poslije Mundijala (Miljana Dašić) 40

INTERVJU

DR VESNA RAKIĆ VODINELIĆ, UNIVERZITETSKA
PROFESORICA PRAVA IZ BEOGRADA:
Država laži, umjesto
servis građana 42

PERISKOP

Mladost Pljevalja i Meša
(Gradimir Gojer) 44

KULTURA

JENNY LINDSAY,
PJESNIKINJA
Umjetnici teže boljem
svijetu (Miroslav Minić) 46

Tvrdnja da je Crna
Gora „jedina republika
koja je sačuvala mir”,
zamazuje prošlost na
način veoma sličan

onome kojim se Draža Mihailović
pretvara u borca protiv fašizma
Nije prvi put Milu Đukanoviću
i Amfilohiju da se nađu na
suprotstavljenim stranama. To
ih ne sprečava da ostanu vječiti
saveznici. Sve što u međuvremenu
proizvode gura se pod tepih. Ono
što je tamo skupljeno – ne miriše

STR
8-10

13. jul 2018.
broj 1447.

6. jul 2018.
broj 1448.

VLADA PREUZIMA KONTROLU TURISTIČKIH ORGANIZACIJA

Poslije usvajanja kontroverznog Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, kojim su lokalnim upravama oduzete nadležnosti u planiranju prostora, donošenju planskih dokumenata i izdavanju dozvola za gradnju objekata, u pripremi je preuzimanje kontrole nad lokalnim turističkim organizacijama, odnosno zavlacenje Vladine ruke u opštinsku kasu, u pretnac direktnih prihoda od turizma

STRANA 18

SPIRALA NASILJA U DRUŠTVU KOJE NE ČUJE VAPAJ

Crnogorsko društvo još nije zrelo da se suoči s uzrocima koji dovode do čedomorstva i ostalih slučajeva kada majke postaju ubice svoje djece. Javnost, uglavnom, na takve zločine reaguje samo osudama, površnim moralisanjem i pozivima na linč, bez želje i sposobnosti da se problem kompleksno posmatra. Stručnjaci ističu da je svaka žrtva nasilja u perspektivi potencijalni nasilnik

STRANA 22

PAVLE POPOVIĆ, ARHITEKTA IZ PODGORICE GRADOVE NAM GUTA AGRESIVNI URBANIZAM

Na djelu je dehumanizacija arhitektonske struke i zato se devastira i kulturno nasljeđe. Novokomponovani bogataši bez ikakvog obrazovanja uništavaju sve što stignu samo da sagrađe ono što žele

STRANA 24

POMJERENE GRANICE

Prvi čovjek svjetskog fudbala Đani Infantino nije bio samo ljubazan i kurtoazan već – iskren i realan kad je rekao da je ovo bilo najbolje svjetsko prvenstvo do sada. Mundijal u Rusiji bio je spektakularan. Kvalitet fudbala – nikad bolji

STRANA 32

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika
"Monitor" izašao je u Titogradu,
19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

V.d. izvršna direktorica:
Milena Perović-Korać

**Glavni i
odgovorni urednik:**
Esad Kočan

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran
Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić,
Mustafa Canka, Tamara Kaliterna,
Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović,
Predrag Nikolić, Milena Perović-Korać,
Branka Plamenac,
Nastasja Radović, Tufik Softić,
Radmila Stojanović, Olivera Lakić
Miodrag Vukmanović

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefoni:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za
informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretpata za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina
78 €. Sva obavještenja o pretpati možete dobiti na
telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretpata na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretpata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD..... USD 138
AUSTRALIJA..... AUD 230
EVROPA..... EUR 95
ŠVAJCARSKA..... SHF 161

Detaljnije informacije o pretpati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

PREDLOŽEN ZA GRADONAČELNIKA

VUKOVIĆ NASLIJEĐUJE STIJEPOVIĆA

Nosilac liste Demokratske partije socijalista (DPS) na lokalnim izborima u Podgorici **Ivan Vuković** biće predložen za gradonačelnika.

Vuković, kog je predložilo Predsjedništvo DPS-a, mogao bi biti izabran za ovu funkciju na sjednici Skupštine Glavnog grada 31. jula.

Odluku Predsjedništva trebalo bi da potvrde Izvršni odbor i Opštinski odbor DPS-a Podgorice, na sjednici koja će se održati na dan izlaska ovog broja *Monitora*.

Na čelu Glavnog grada, Vuković će zamijeniti dosadašnjeg gradonačelnika **Slavoljuba Stijepovića**.

Nosilac liste koalicije „Za dobro građana Podgorice“ ranije je proglašen favoritom za ovu funkciju, a tada je najavljeno da bi njegovi najbliži saradnici mogli biti predsjednik podgoričkog odbora DPS-a **Vladan Vučelić** ili aktuelni zamjenik gradonačelnika **Časlav Vešović**.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m2

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

STOTINE TONA EKSPLOZIVA PRIJETNJA ZA BOKU?

Ministarstvo odbrane (MO) nije preduzelo ozbiljnije mjere za smanjenje rizika bezbjednosti koji predstavlja oko 200 tona visokorazornog eksploziva u bojnim glavama i punjenjima rashodovanog mornaričkog naoružanja koje se nalazi u skladištima na obali Boke Kotorske, u vojnom objektu Pristan-Petrovići na Luštici, pišu *Vijesti*.

Bojeve glave torpeda, protivbrodske krilate rakete i morske mine, dijelom su na otvorenom, a dijelom u podzemnim skladištima, navodi list i konstatuje da im iz resora

ministra Predraga Boškovića (DPS) nije konkretno odgovoreno šta su preduzeli da za ljeto i požarnu sezonu smanje rizik od izbijanja požara na okolnom prostoru.

Vatra bi u blizini tog naoružanja mogla da ima katastrofalne posljedice, jer bi eventualna detonacija, uništila i oštetila mnoge objekte u blizini – prvenstveno one na gusto naseljenoj drugoj strani obale, oko milju širokog Kumborskog tjesnaca.

„Vojska CG svake godine sprovodi planske aktivnosti u cilju protivpožarnog obezbjeđenja svojih objekata, tako da ne postoji bojazan da će biti ugroženi objekti i materijalna sredstva koja se nalaze u skladištu Pristan“, kazali su *Vijestima* iz MO. Nisu, međutim, odgovorili o kojoj se ukupno količini eksploziva na Pristanu i Petrovićima radi, te šta je konkretno urađeno u cilju smanjenja rizika pred moguću požarnu sezonu, konstatuje list.

Nova generacija elektronskog bankarstva za pametne telefone
Erste mBanking

- Do 3 besplatna mToken-a - Opcija Silikaj i plati - Mogućnost personalizacije ekrana - Pregled stanja svih računa, kartica, transakcija - Opcija e-Uplatnica
- Besplatno preuzimanje aplikacije sa

www.erstebank.me

ERSTE Bank

Važno je koja je Vaša banka.

NA KOSOVU UHAPŠEN PODGORIČANIN MARIO MILOŠEVIĆ

BIO U BJEKSTVU TRI GODINE

Nakon skoro tri godine bjekstva u Prištini je uhapšen 38-godišnji Podgoričanin Mario Milošević za kojim se tragalo zbog sumnje da je učestvovao u ubistvu Cetinjanina Radomira Đuričkovića 10. oktobra 2016. godine.

Istovremeno je uhapšen i Đorđe Pavićevića (31) iz Nikšića, koji je bio u društvu Miloševića, a koji je pobjegao

3. jula 2018. godine iz medicinske ustanove gdje je izdržavao kaznu zatvora zbog krivičnog djela otmica u sticaju sa krivičnim djelom iznuda u pokušaju, izvršenog 15. septembra 2015. godine u Kotoru.

Kosovski mediji objavili su da su u akciji, pored Miloševića i Pavićevića uhapšeni još jedan strani državljanin i državljanin Kosova koji su takođe osumnjičeni za ubistvo.

posjetite nas na
www.monitor.co.me

Materijali
koji
pokreću
magiju

CEROVO Pokreće život
www.cerovo.com / 030 550 500

KNEŽEVIĆU PRIJETI JOŠ DVA MJESECA PRITVORA

Jednom od lidera Demokratskog fronta **Milanu Kneževiću** prijeti kazna od još dva mjeseca zatvora, koju će sudu predložiti specijalna tužiteljka **Stojanka Radović** zbog toga što nije htio da otkrije ko je sudija Višeg suda koji mu je predložio da sa 10 hiljada eura poništi osuđujuću presudu koja mu je dosuđena zbog napada na policajca.

Knežević se pozvao na članove 11 i 120 Zakona o krivičnom postupku, smatrajući da mu je ugrožena bezbjednost, te da bi mogao sebe izložiti krivičnom gonjenju ukoliko bi saopštio ime „visokopozicioniranog sudije“.

Knežević je, kako je kazao, sudu ponudio prijedlog: „Ukoliko **Milivoje Katnić** i njegova supruga saopšte ko joj je dao 4.000 eura zapakovanih u čokoladi i saopšti imena policajaca i svih ljudi koji su učestvovali u tom davanju mita, ja sam spreman da saopštim ime sudije Višeg suda“.

Specijalni tužilac Katnić je prije dvije godine na sjednici Odbora za antikorupciju opisao pokušaj da se njegovoj supruzi podmetne mito, odnosno četiri hiljade eura upakovanih u čokoladu. On je kazao da supruga, koja radi „u upravnom postupku“, nije uzela tu čokoladu.

Knežević je kazao da je nakon što je prvostepenom presudom Osnovnog suda osuđen na sedam mjeseci zatvora, predmet po žalbi stigao do Višeg suda i prije odlučivanja, dobio prijedlog od jednog sudije Višeg suda da razmisli o mogućnosti da sa 10 hiljada eura ukine osuđujuću presudu i vrati predmet na ponovno odlučivanje.

„Odbio sam taj prijedlog i nakon što je stigla pravosnažna sudska presuda upoznao sam javnost o svemu. Nakon toga su krenule procesne radnje o svemu SDT-a. Prvo sam kažnjen sa hiljadu eura a danas mi je saopšteno da će SDT tražiti i dva mjeseca zatvora zbog toga što sam odbio da saopštim ime sudije, rekao je Knežević.

On je objasnio da ne zna kod koga je taj novac trebao da završi.

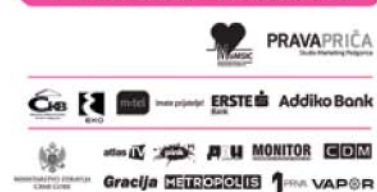
f Za nju

Za karcinom dojke postoji tretman koji ne ostavlja nikakve tragove.
PREVENCIJA.

CRNA GORA U BORBI PROTIV RAKA DOJKE
JEDAN CILJ. POBIJEDITI RAK DOJKE!

MILANKA STIJOVIĆ, radnica Pošte, svakog dana obezbjeđuje topli obrok za 53 porodice u Herceg Novom. Pošto u Herceg Novom ne postoji narodna kuhinja, Milanka uz pomoć nekoliko ugostitelja, hotelijera i privrednika iz ovog grada za siromašne porodice svakodnevno obezbjeđuje čak 92 obroka.

„Smatram da se ovakve stvari rade iz srca, a ako se hvališ i pričaš o tome to gubi svoju vrijednost. Nisam ja toliko humana koliko su humani moji prijatelji i ljudi koji podržavaju moj rad i moje ideje“, kazala je Milanka za Radio Jadran.

Njoj se, kako kaže, svakog dana javi neka nova porodica kojoj je potreban redovan obrok. Prema njenim riječima, ima još dosta porodica kojima bi obrok dobro došao. „Ukoliko ima raspoložених privrednika neka mi se slobodno jave kako bi se dogovorili i povezali sa porodicama kojima bi donirali hranu“, poručuje Milanka.

PLUS

POHODOM NA BOBOTOV KUK

i svečanom akademijom, crnogorski planinari su na Žablaku obilježili 130 godina od početka planinarstva u Crnoj Gori čijim se začetnikom smatra učitelj Jovan Laušević.

O razvoju planinarenja u Crnoj Gori govorio je nekadašnji predsjednik Planinarskog saveza **Mijo Kovačević** i istakao da su začetnici modernog planinarstva

Stojan Cerović, **Branislav Cerović** i akademik **Branimir Gušić**.

„Na ideju Stojana Cerovića građeni su planinarski domovi u Durmitoru. Branislav je 1935. godine započeo prva markiranja staza i postavljanje prvih kutija i pečata na durmitorskim vrhovima, a 1938. sa akademikom Gušićem izdaje prvu brošuru o Durmitoru. Iza Branislava Cerovića je kapitalno djelo „Vodič kroz Durmitor“ koji je u tri izdanja pisan na srpskohrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku. Njegovo djelo su nekoliko planinarska skloništa i detaljna planinarska karta koja je i danas primjer kvalitetnog edukativnog materijala“, kazao je Kovačević.

MUP CRNE GORE nabavio je još jedan avion koji ne pomaže kod šumskih požara. Efikasnost aviona značajno ograničava to što nije u tzv. „Fire Boss“ varijanti, odnosno avion nema plovke za slijetanje na vodene površine i brzo kupljenje vode za gašenje požara dok glisira po jezeru ili moru. Takav avion mora da između ispuštanja svake tzv. „vodene bombe“ na požarište, sleti na aerodrom, gdje se njegov tank vodom puni iz hidranta ili iz vatrogasnog vozila, pišu *Vijesti*.

Novi avion MUP-a za gašenje požara proizveden je lani i koštao je skoro 2,35 miliona eura. Dodatnih 50.000 eura izdvojeno je za obuku dva pilota. MUP Crne Gore je prva dva svoja „Air tractor“ aviona 2009. nabavio u „Fire Boss“ varijanti sa plovcima, ali se odustalo od potrebe ovih aviona, nakon što je jedan od njih grubom greškom pilota, uništen u udesu na Skadarskom jezeru, u julu, 2015.

Nakon toga je i preostali „Fire Boss“ iz hidroavina rekonfigurisan u klasični sa običnim stajnim trapom, jer se pokazalo da MUP-ovim pilotima nedostaje rutine u veoma izazovnom i teškom slijetanju na vodene površine.

MINUS

UPRAVI ZA ŠUME, čije je sjedište u Pljevljima, fali blizu trećine šumarskih inženjera. Zaposleno je 57 diplomiranih inženjera šumarstva, dok po Pravilniku o

unutražnjoj organizaciji i sistematizaciji, Upravi, koja gazduje crnogorskim šumama, fali čak 33 stručnjaka, piše Cdm.

U Mojkovcu već dugo nema nijednog inženjera šumarstva.

Stručnjaci, po riječima, direktora Uprave za šume **Nusreta Kalača**, fali i u svim ostalim područnim jedinicama.

„U toku je procedura prijema novih diplomiranih inženjera šumarstva, ali zabrinjava činjenica da ih je veoma malo na tržištu rada i taj će problem kulminirati u narednim godinama, jer će znatan broj stručnjaka, po sili zakona, morati otići u penziju, dok po informacijama kojima raspolažemo ograničen broj mladih iz Crne Gore studira šumarstvo“, rekao je Kalač. On je saglasan da se zbog nedostatka kadrova ne ostvaruju očekivani efekti u korišćenju šuma kao opšteg dobra, ali tvrdi da Uprava čini sve što može da raspoloživim kadrom ublaži posljedice.

MILO ĐUKANOVIĆ I AMFILOHIJE RADOVIĆ – RUKA RUCI

Parastos antifašizmu

Tvrdnja da je Crna Gora „jedina republika koja je sačuvala mir“, zamazuje prošlost na način veoma sličan onome kojim se Draža Mihailović pretvara u borca protiv fašizma. Nije prvi put Milu Đukanoviću i Amfilohiju da se nađu na suprotstavljenim stranama. To ih ne sprečava da ostanu vječiti saveznici. Sve što u međuvremenu proizvode gura se pod tepih. Ono što je tamo skupljeno – ne miriše

Pitoreskna je, što bi se reklo, država Crna Gora. U sedam dana ovdje stane proslava 13. jula, i parastos četničkom vođi Draži Mihailoviću. Dan državnosti, 13. jul, od 2007. slavi se u znak sjećanja na 13. jul 1878. godine, kada je na Berlinskom kongresu Crna Gora priznata kao samostalna država i na 13. jul 1941. Dan ustanka naroda Crne Gore protiv fašizma. Dragoljub Draža Mihailović osuđen je 1946. na smrt strijeljanjem zbog kolaboracije sa okupatorom i ratnih zločina.

Na prvi pogled ništa strašno: iza prvog događaja stoji država, iza drugog koja stotina ljudi, dva sela i popovi kojima je dužnost da opoju svaku, pa i grešnu dušu čiča Draže. Kad se samo malo pažljivije pogleda - kroz zvanično slavljenje antifašizma odjekuje praznina, iza seoskog parastosa stoji moćna Mitropolija Crnogorsko primorska. Nije prvi, garantovano ni posljednji put predsjedniku **Milu Đukanoviću** i mitropolitu **Amfilohiju** da se nađu na suprotstavljenim stranama. Ni slučajno ih to ne sprečava da ostanu vječiti saveznici. Ono što u međuvremenu proizvode redovno se gura pod tepih. Šta je sve tamo skupljeno teško je znati, ali izvjesno je da – ne miriše.

O parastosu Draži Mihailoviću u selu Žlijebi kod Herceg Novog dani se pričalo. Dio političkih partija osudio je slavljenje četničkog vođe, antifašisti sa Cetinja

najavljivali su da će spriječiti takav skup.

Ministarstvo kulture okarakterisalo je to kao nedopustiv čin i provokaciju. „Slavljenje Draže Mihailovića i pokreta koji je predvodio – direktno je usmjereno protiv Crne Gore, a iza toga, jasno je, stoji očigledna namjera da se naruši kult antifašizma u našoj državi i da se otvaranjem podjela, na kraju, utiče na društveni sklad i građanski karakter Crne Gore“, kazao je ministar kulture **Aleksandar Bogdanović**.

Iz Mitropolije su odgovorili da „ličnost generala Mihailovića i njegovo djelovanje u Drugom svjetskom ratu do danas nije do kraja rasvijetljeno i oko njega ne postoje jednoznačna i jednodušna mišljenja“. Precizirali su da je sveštenstvo pozvano da odsluži parastos od strane udruženja „Srpski soko“ iz Herceg Novog: „To nije nikakav skup, gdje neko biva „slavljen“ ili „veličan“, nego se vjernici, predvođeni sveštenstvom, mole za oproštaj nečijih grijehova i da se pokojnome podari „milost Božija“. Svaki kršteni čovjek ima pravo na tu molitvu, bio on na ovoj ili na onoj strani u Drugom svjetskom ratu“. Naravno, nijesu izostavili ni svoju verziju četničkog vođe kao borca protiv fašista kojeg su priznavali saveznici i tako to.

Parastos u Žlijebima na kraju je protekao je mirno. Pored ovog, u znak sjećanja na 17. jul kada je 1946. Mihailović strijeljan, održan je i parastos u Hramu

Svete Trojice na Pelinskoj Rudini u Gornjem Grblju. Policija je skup „preventivno obezbjeđivala”. „Pošto je riječ o vjerskim obredima koji se održavaju u vjerskim objektima, za takve događaje nije potrebna prijava javnog okupljanja predviđena Zakonom o javnim okupljanjima i javnim priredbama”, pojasnili su iz policije i istakli da su bili i spremni “da preduzmu mjere i radnje iz svoje nadležnosti da ne dozvole da se ovaj događaj održi van vjerskih objekata na javnim mjestima”.

Premijer Duško Marković ocijenio je da je organizovanje parastosu „ratnom zločincu i saradniku okupatora” neprihvatljivo i da vrijeđa osjećaje onih koji su vjekovima stvarali državu. Neko je pokušao da nas natjera da pendrecima uđemo u crkvene odaje. Nikada to neće uraditi Vlada na čijem sam čelu. Ali je blam sveštenstva MCP da u tom prostoru organizuje parastos. Država će naći načina da odgovori. Mijenjaćemo zakone pa će neko krivično odgovarati za to“, rekao je Marković.

Zanimljivo je da ministar kulture antifašizam smatra „kultom” i da premijer koristi žargonsku riječ „blam” dok govori o važnom političkom pitanju. To dosta kazuje o profilu i opštem obrazovanju naših najviših dužnosnika.

Nema veze, ionako se broji samo ono što kaže šef države. Na prijemu u Plavom dvorcu povodom Dana državnosti Đukanović je kazao da današnje generacije u Crnoj Gori, kao i pokoljenja koja dolaze, za svoj evropski slobodarski duh imaju snažno uporište i inspiraciju u prelomnim istorijskim opštenarodnim

Među zločinima za koje je osuđen Draža Mihailović nabrojani su: pokolj u Gatima, pokolj u Vraniću, pokolj u Boleću, pokolj u Drugovcu i pokolj muslimana Pljevalja, Čajniča i Foče. Malo manje od pola vijeka kasnije, na istom poslu, u ime velike Srbije, opet se ratovalo. Na čelu Slobodan Milošević, u borbenim redovima ostali glavari i vladike, među vjernima premijer Crne Gore, među izvršiocima vikend ratnici iz Crne Gore

ШТАБ
Лимско-Саничких четн. одреда
Стр.Пов. Број
13 фебруара 1943 године
Положај.

НАЧЕЛНИКУ ШТАБА ВРХОВНЕ КОМАНДЕ

Акција у Пљевљанском, Чајничком и Фочанском срезу против муслимана извршена је.

Операције су изведене тачно по наређењу и издатој заповести. Напад је почео у одређено време. Сви команданти и јединице извршиле су дооивене задатке на опште задовољство.

Отпор непријатеља био је од почетка до краја слао. Једини већи отпор био је на Требешком брду, који је трајао 4 часа, али и он је брзо савладан.

Наши одреди 7. овог месеца у току ноћи, већ су избили на р. Дрину, те су борбе закључно са тим даном биле у главном завршене, а затим је настало чишћење ослобођене територије. Сва муслиманска села у три поменута среза су потпуно спаљена тако, да ниједан њихов дом није остао читав.

Сва имовина је уништена сем стоке, жита и сена. Наређено је и предвиђено прикупљање људске и сточне хране у одређеним местима, за стварање магацина резервне хране и исхрану јединица, које су остале на терену ради чишћења и претресања терена и шумовитих предела, као и ради спровођења и учвршћавања организације на ослобођеној територији.

За време операција св. приступило потпуном уништавању муслиманског живота без обзира на пол и године старости.

Жртве. - Наше укупне жртве су биле 22 мртвца од којих 2 несретним случајем и 32 рањена.

Код муслимана око 1200 бораца и до 8.000 осталих жртава: жена, старца и деце.

За време почетних операција, муслимани су се дали у бегство ка метаци, Чајничу и р. Дрини. На Метаци је нашао склониште мали део становништва. у Чајничу се рачуна да има до 3.000 избеглица, а један део је успео да умкне преко Дрине пре него што су одређене јединице извршиле пресецање могућих одступних праваца на том сектору. Све остало становништво је уништено.

Морал код муслимана био је такође срушен. Чавлада је епидемија страха од наших четника тако, да су били просто изгубљени.

Интервенција окупатора из Плеваља и Чајнича састојала се само у томе - заштити и обезбеђењу њихових гарнизона од опасности услеђења нашег напада.

Детаљан извештај поднећу накнадно у релацији са свима прилозима и скицама.

Командант, М. А. Ј. О. Г.
Дража Михаиловић

uzletima, kao što je bio ustanak protiv fašizma 13. jula 1941.

„Mi slavimo svoje istorijske podvige i poštujemo slobodarsku tradiciju, ali vodimo državnu politiku u duhu savremenog doba, okrenutu budućnosti. Nekada ratnička zemlja, 90-ih godina prošlog vijeka je bila jedina republika koja je tokom raspada Jugoslavije sačuvala mir, učvrstila stabilnost i multietnički sklad”, rekao je Đukanović.

I tu kresne munja kojom je iskovan i kojom se održava savez svjetovnog i crkvenog šefa crne Gore.

Dok predstavlja Dragoljuba Mihailovića kao raba božijeg koji se borio protiv njemačkih okupatora, mitropolit Amfilohije nikako da primijeti dio presude Vrhovnog suda Federativne Narodne Republike Jugoslavije koji se odnosi na ratne zločine koje su počinile jedinice pod njegovom komandom. Nabrojani su: pokolj u Gatima, pokolj u Vraniću, pokolj u Boleću, pokolj u Drugovcu i pokolj muslimana Pljevalja, Čajniča i Foče. Glavni dokazi protiv Mihailovića bili su originalni dokumenti iz zaplijenjene četničke arhive. Istina je, moglo se i u Titovo doba znati, da je Pavle Đurišić učestvovao u Trinaestojulskom ustanku. Njegov raport o izvršenoj akciji protiv

Je li Draža što mu zbore

Ako premijer Duško Marković ispuni obećanje i vlada donese propise prema kojima bi veličanje ratnih zločinaca bilo krivično djelo, biće, formalnopravno, zanimljivo kako to može da se izvede u slučaju đenerala Mihailovića.

U maju 2015. Viši sud u Beogradu usvojio je zahtjev za rehabilitaciju Dragoljuba Mihailovića Draže. „Od danas se smatra neosuđivanim“, riješio je sud. Posthumno su mu vraćena građanska prava.

Viši sud je poništio presudu kojom je Dragoljub Draža Mihailović, komandant Kraljevske vojske u otadžbini 15. jula 1946. godine osuđen na smrt, i dva dana kasnije strijeljan. Sud je obrazložio da je suđenje Mihailoviću bio političko-ideološki proces komunističkog režima, kao i da sudske vijeće nije bilo nadležno da se bavi utvrđivanjem činjenica da li je bio ratni zločinac.

„Sud se nije bavio pitanjem da li je počinjen ratni zločin, da li je on za njega odgovoran, već samo da li je imao pošteno i fer suđenje. Ali, moram vam reći,

da je situacija ista kao da je to utvrdio. Zato što je u praksi i rehabilitacija kod nas jedina mera suočavanja sa prošlošću koja se primenjuje ona se kod nas doživljava kao oslobođenje od krivične odgovornosti za kolaboraciju, za ratne zločine i, što je najgore, doživljava se kao rehabilitacija ideologije onoga ko je rehabilitovan“, kazala je tada za RSE profesorka prava **Vesna Rakić Vodinelić**.

Na osnovu čega bi Vlada Crne Gore odlučila o tome ko su ratni zločinci - u ovom trenutku nije lako ni nagađati. Mitropolija crnogorsko primorska nije zaboravila da ministra kulture podsjeti da je govorio na pomenu Krstu Zrnovom Popoviću, kojeg je sud nakon Drugog svjetskog rata takođe osudio zbog saradnje sa okupatorom.

Zbog sopstvene prošlosti koju pokušava da sakrije ova vlast nikad neće moći da ispiše ni jednu stranicu istorije kojoj bi se moglo vjerovati. Sva njihova istorija, sva tradicija i sva priča o identitetu služe samo za dnevne potrebe i jedini cilj: što duže ostajanje na vlasti.

muslimana u pljevaljskom, čajničkom i fočanskom okrugu neuporedivo više govori o njegovim djelima. „Za vreme operacija se pristupilo potpunom uništavanju muslimanskog življa bez obzira na pol i godine starosti“, piše Đurišić i bilježi da je od muslimana bilo „1200 žrtava boraca i do 8.000 ostalih žrtava: žena, staraca, dece“. Godina je bila 1943.

Malo manje od pola vijeka kasnije, na istom poslu, u ime velike Srbije, opet se ratovalo. Na čelu

Slobodan Milošević, u borbenim redovima ostali glavari i vladike, među vjernima premijer Crne Gore, među izvršiocima vikend ratnici iz Crne Gore. Ubjedljivo većinska Crna Gora, sa **Momirom Bulatovićem** i Milom Đukanovićem na čelu, potpuno saglasna sa „odbranom srpstva“ i „čišćenjem“ svih teritorija koje su se mogle „očistiti“. Nikad ni jednom vitezu iz Crne Gore koji je ubijao, pljačkao i silovao po Bosni u Crnoj Gori nije presuđeno.

Tvrdnja da je Crna Gora „jedina republika koja je sačuvala mir“, zamazuje prošlost na način koji je veoma sličan onome kojim se Draža Mihailović pretvara u borca protiv fašizma. Drugo je vrijeme, druge okolnosti, ali je tačno i da je Čiča duže imao podršku zapadnih saveznika u Drugom svjetskom

ratu, nego SRJ sa Crnom Gorom kao ravnopravnom članicom u ratovima devedesetih. Pod sankcijama smo, sjetite se, živjeli zbog „zavjere Vatikana“ i sličnog.

U odbranu antifašizma u Crnoj Gori moglo bi se reći da ovdje nije, kao u Srbiji i Hrvatskoj, bilo zvanične revizije dijela istorije koji se odnosi na Drugi svjetski rat. Titograd je vratio ime Podgorica, Ivangrad – Berane, glavne uluce više ne nose ime Josipa Broza Tita, niko nije rušio partizanske spomenike. Dugo su puštani da sami od sebe propadaju, posljednjih godina ponešto se obnovi. Ljudi ovih dana kite spomenik Ljubu Čupiću na nikšićkom šetalištu. U isto vrijeme, kao što je *Monitor* nedavno pisao, mladi se „zabavljaju“ uz hitove devedesetih poput onog „Sve džamije u oblake lete“.

Fašizam nije samo ono što se zbivalo prije sedamdesetak godina, niti samo odnos prema tom vremenu. Fašistički je, ma koliko nekom bogohulno zvučalo, kad političkim neistomišljenicima lijepite etiketu „onih koji ne vole svoju državu“. Jednako kao i kad pokušavate da saberete „pravoslavni korpus“ u Crnoj Gori.

Miloš BAKIĆ

Na prvi pogled ništa strašno: iza 13. jula stoji država, iza parastosa koja stotina ljudi, dva sela i popovi kojima je dužnost da opoju svaku, pa i grešnu dušu čiča Draže. Kad se malo pažljivije pogleda – kroz zvanično slavljenje antifašizma odjekuje praznina, iza seoskog parastosa stoji moćna Mitropolija Crnogorsko primorska

Inoviranje devedesetih

Piše: Milena PEROVIĆ-KORAC

Premijer Duško Marković je u parlamentu oštro osudio organizovanje parastosa Draži Mihailoviću. Sa smrtno ozbiljnim licem i pomalo prijetećim tonom, kakav već duže vrijeme gaji, primijetio je da su sveštenici Mitropolije crnogorsko-primorske u utorak u Herceg Novom organizovali parastos, „ratnom zločincu i saradniku okupatora“ i da je to neprihvatljivo. Potom je odlučno najavio izmjene zakona kojima će se za takve stvari morati krivično odgovarati.

Šta nije u redu sa slikom? Na prvi pogled baš ništa. Ko ne bi želio vladu koja se odupire fašističkim

» Opet se proganjaju izdajnici na državnoj televiziji. Jeste, podsjeća na devedesete. Tačno, isti je i DPS. Ali, zbog antifašističkog kostima koji vlast sada nosi, ove dvijehiljaditeineke su drugačije. Ružnije

vjetrovima. Bode oči, međutim, to što se svi oni koji znaju crnogorskog premijera, danas gadjljivog na fašizam, sigurno sjećaju da su njegova partija i njegov šef devedesetih pozivali na Dubrovnik. Protjerivali u izvjesnu smrt ljude drugačije nacije i vjere. Mrzjeli tuđe zastave. Bili dio projekta koji se bez masovnih zločina i fašizacije društva nije mogao ostaviti. Danas se iz petnih žila trude da tu svoju političku prošlost predstave kao

male boginje koje se nijesu mogle izbjeći. No, nije to nešto što je bilo pa prođe. Fašistička etapa ostavila je posljedice. Trajne. Jedna od njih je život u laži.

Nakon što je u parlamentu osudio organizovanje parastosa Draži Mihailoviću, premijer je poručio i ovo: „To vrijeda osjećaje onih koji su vjekovima stvarali državu“. Hajd' da budemo učtivi. Zar nije bilo prikladnije reći – to vrijeda osjećanja onih koji su se borili za mir, dok je DPS pozivao u njihov *rat za mir*, u kojem bi pobjeda značila neumitni nestanak Crne Gore kao države. Uz to premijer je smetnuo – konstantno pozivanje vlasti na državu dok gazi pojedince i njihova prava takođe vrijeda antifašističke osjećaje. Znaite, čije je ono - *država iznad svih*.

Pod plaštom odbrane države i njenih interesa, DPS provodi čistku nepodobnih na javnom servisu.

Opet se proganjaju *izdajnici* na državnoj televiziji, kao devedesetih. Najnovija je smjena Olje Bulatović, urednice portala RTCG. Ona je razriješana nakon kritike s vrha zbog toga što je tekst o Amfilohijevom parastosu Draži Mihailoviću na portalu bio ilustrovan slikom Draže Mihailovića. Baš čudno. Možda je parastos Draži trebalo ilustrovati Milovom slikom. Za svaki slučaj. Tu greške ne može biti. Obrazloženje smjene: „Antidržavno djelovanje na državnom portalu“. Ako ništa, bar se neke stvari zovu pravim imenom. Ima li ikoga kome nije jasno da su smjene na RTCG samo dio akcije DPS čiji je cilj da tu medijsku kuću drži pod ključem? Da ubiju i zrno nađe da će se njena transformacija u javni servis jednom i ostvariti. Andrijana Kadija i Vladan Mićunović pokazali su da to može.

Razrešenje Olje Bulatović samo je jedno u nizu nakon što su smijenjeni Kadija i Mićunović. Više urednika koji su te funkcije obavljali u vrijeme bivšeg menadžmenta sklonjeni su sa tih pozicija, da ne smetaju. Smijenjeni su – urednik Prvog programa Aleksandar Saša Mirković, urednica informativnog programa i drugog Dnevnika TVCG Tanja Perović, urednik kulture Vanja Kovačević, šef deska Damir Ramović, i to dok je bio na odmoru, Ljiljana Brnović sa pozicije šefica deska dva...

V. d. direktor Slavko Đurđić i v. d. generalnog direktora Božidar Šundić smjenjuju sve koji na bilo koji način mogu da utiču na program, a nijesu lojalni „državi“. U prevodu Šefu. Sve podsjeća na udžbeničku odliku fašizma da je to „sistem izgrađen oko jedne stranke i jednog vođe“. Slučajno.

Za sada se nagađa ko će od režimskih agenata preuzeti opet RTCG. Samo je jedno sigurno. Zbog antifašističkog kostima ove vlasti *dvijehiljaditeineke* samo podsjećaju na devedesete. A u stvari su ružnije. Teže varljive. Klikneš RTCG, ono jurišnici na Dubrovnik, ratni drugovi Ratka Mladića i Radovana Kradžića, stoje pored spomenika Ljuba Čupića, dive se trinaestojulskom ustanku, zgražaju se nad četništvom, javno tuguju nad Srebrenicom. Dok njihove institucije odbacuju jednu po jednu krivičnu prijavu za ratne zločine i proganjaju sve one koji odbijaju da zaborave.

Teži je i muk. Dok opet love izdajnike i nepodobne.

Strah na Zapadu zbog dogovora iza vrata

• **RAZGOVORI KOJI SU PODSTASKLI I NADU I STRAH:**

Sa susreta predsjednika SAD Donalda Trampa i Rusije Vladimira Putina u Helsinkiju

Susret ruskog i američkog lidera **Vladimira Putina i Donalda Trampa** u Helsinkiju u ponedjeljak bio je prvi sastanak najviših predstavnika dvije države od 2010. godine. Od tada su odnosi između Vašingtona i Moskve veoma loši. Dva dana uoči samita američko Ministarstvo pravde podiglo je optužnice protiv 12 ruskih državljana, pripadnika tajne službe (GDU), a poslije samita je u SAD uhapšena ruska državljanka optužena za špijunažu.

U Helsinkiju su se poslije više od četiri sata razgovora i radnog ručka predsjednici Putin i Tramp obratili izjavama na

Dvojica predsjednika dotakli sve goruće tačke na svijetu, gdje na ovaj ili onaj način obje države učestvuju ili su zainteresovane da budu dio njih. Mnogi Trampovi stavovi izazvali buru negodovanja u Sjedinjenim Američkim Državama, kao i u zemljama Evropske unije

konferenciji za štampu, ali je mnogo važnije ono što je rečeno iza zatvorenih vrata. To je i ono što rađa strahove i žestoku kritiku Trampovih protivnika u Sjedinjenim Američkim Državama i saveznika u NATO.

Tramp je susret opisao

„direktnim, otvorenim i duboko produktivnim dijalogom” koji je „prošao veoma dobro”. Istakao je da SAD i Rusija treba da sarađuju zbog poboljšanje situacije u svijetu. „Naši odnosi nikada nisu bili gori, ali situacija će se promijeniti poslije našeg četvorosatnog

susreta“, primijetio je američki predsjednik. Za napete odnose optužio je „višegodišnje američke budalaštine i ludosti, i sada, rigidni lov na vještice!“

Ruski predsjednik je naveo da su razgovori s Trampom bili „otvoreni i poslovni, uspješni i korisni“. Poteškoće i napeta atmosfera u odnosima Rusije i SAD nemaju objektivne razloge, ocijenio je Putin i izrazio nadu da su poslije razgovora on i američki predsjednik počeli bolje da se razumiju.

Tramp i Putin su prije konferencije razgovarali nasamo, samo uz prevodioce, u predsjedničkoj palati u Helsinkiju. Tramp je Putinu i medijima pred sam početak sastanka, a pošto je prvo ruskom predsjedniku čestitao na najbolje organizovanom Svjetskom fudbalskom prvenstvu ikad, kazao da „svijet želi da vidi da se mi slažemo. Divno je biti sa Vama“, rekao je Donald Vladimiru.

„Ja sam tu kao predsjednik ne toliko dugo, biće uskoro dvije godine, ali mislim da ćemo na kraju imati izvanredan odnos. Nadam se. Rekao sam – i siguran sam da ste ovo čuli u mojoj kampanji – da je slaganje s ‘Rusijom dobra, a ne loša stvar’“, izjavio je Tramp.

Za susret nije bilo zvaničnog dnevnog reda. Imajući u vidu prethodno pripremljene stavove obje strane, bilo je jasno da neće biti nekakvih očiglednih ili upadljivih konfrontacija. Na ovaj način su Putin i Tramp dotakli sve goruće tačke na svijetu, gdje na ovaj ili onaj način obje države učestvuju ili su zainteresovane da budu dio njih.

Imajući u vidu da se radi o dijalogu predsjednika dvije najjače nuklearne države, bilo je riječi i o tome da je neophodno konstruktivno razmatrati razoružavanje. To je podrazumijevalo produžetak trajanja sporazuma o međusobnoj kontroli proizvodnje i upotrebe raketa malog i srednjeg dometa.

Istaknuta je neophodnost

saradnje i zajedničko učešće u rješavanju korejske krize, gde je Putin pohvalio Trampov „lični angažman, te „Sjevernog toka 2“, gasovoda između Rusije i Njemačke preko baltičkih i skandinavskih zemalja, čemu se Tramp protivi jer želi da Evropi proda znatno skuplji gas iz SAD. Predsjednici su dogovorili i formiranje zajedničke grupe koju će činiti „lideri“ ruskog i američkog biznisa.

Putin je rekao je da se stavovi

• TRAMP TAČNO OPISAO
CRNOGORCE ALI PRE-
CIJENIO NJIHovu MOĆ:
Blagoje Grahovac

Šta može Crna Gora

„Ako bi, na primer, Crna Gora bila napadnuta, zašto bi moj sin išao tamo da je brani“, pitao je američki novinar Foks njuza Trampa. On je odgovorio da se i sam isto zapitao. „Razumem šta mi kažete, postavio sam isto pitanje... Crna Gora je vrlo mala zemlja s ljudima veoma jakim i veoma agresivnim“, rekao je Tramp i dodao da bi ta agresivnost mogla da izazove Treći svjetski rat. Ovako je za Monitor, tu izjavu prokomentarisao Blagoje Grahovac, analitičar geopolitike: „Tramp je sasvim tačno okvalifikovao Crnogorce kao veoma snažne i veoma agresivne, ali oni neće izazvati treći svjetski rat, samo mogu izazvati oružani sukob unutar Crne Gore“.

Moskve i Vašingtona po pitanju Krima razlikuju ali da je za Rusiju to „zatvoreno pitanje“. Pozvao je na veću saradnju u Siriji, gdje je strategija dvije zemlje ponekad bila u raskoraku. Poklanjajući Trampu loptu, simbol Svjetskog prvenstva u fudbalu, Putin je rekao da je sada „lopta povodom Sirije“ prešla u američke ruke.

Očekivana je bila i Trampova konstatacija da je potrebno uticati na Iran u vezi s nuklearnim programom te zemlje. Putin je odgovorio da je Iran država koju Međunarodna agencija za nuklearnu energiju najviše provjerava i da kompetentni stručnjaci nisu našli nikakva odstupanja ili narušavanja međunarodnih pravila.

Pojedini analitičari ocjenjuju da ton konferencije za novinare poslije sastanka govori da je prethodno između Putina i Trampa vođen oštar, ali otvoren razgovor. Oni vjeruju da su dvije teme bile u centru pažnje – tvrdnje o ruskom miješanju u predsjedničke izbore u SAD 2016., na kojima je kandidat Republikanske stranke Tramp porazio predstavnicu Demokratske partije Hilari Klinton, a druga je situacija u Siriji.

Pitanja novinara u najvećoj su mjeri bila usmjerena upravo na miješanje Rusije u američke izbore.

Tramp je istakao kako je Putin bio otvoren za razgovore o ruskom miješanju u američke poslove. Kazao je da ima „veliko povjerenje“ u američku obavještajnu zajednicu ali da je Putin bio „veoma moćan“ u negiranju tvrdnji o miješanju. Putinova ponuda da pomognu američku istragu o ruskom miješanju, prema Trampu, je „izvanredna“.

Na pitanje da li je želio da Tramp pobijedi na izborima 2016., Putin je kratko rekao „da, jesam“. No, dodao je i da ne zna ništa o 12 ruskih obavještajaca koji su optuženi za miješanje u američke izbore.

„Morao sam da ponovim ono što sam više puta rekao, pa i na ličnim susretima s predsjednikom, da se Rusija nikada nije miješala niti namjerava da se miješa u američke unutrašnje poslove i procese“, rekao je Putin. „Govoriti o zavjeri s Trampom u kontekstu izbora u SAD potpuna je glupost“. Putin je u odgovoru na pitanje novinara obrazložio – ukoliko su SAD demokratska zemlja, onda konačni zaključak sličnih sporova može da donese samo sud, a ne operativne službe.

Mnogi Trampovi stavovi izazvali su buru negodovanja u SAD, kao i u zapadnim liberalnim zemljama u Evropskoj uniji.

Senator Džon Mekejn nazvao je Trampovu konferenciju za novinare „jednom od najsramotnijih predstava jednog američkog predsjednika“. Republikanac iz Arizone koji je na čelu komiteta za oružane snage Senata kazao je da je Trampov samit s Putinom bio „tragična greška“. Istaknuti senator smatra da je „teško izračunati“ štetu koju su nanijeli Trampova „naivnost, egoizam, lažna ekvivalentnost i suoćanje s autokratima“.

Republikanski senator **Bob Korker**, predsjednik Komiteta za spoljne poslove, rekao je da je sastanak Trumpa i Putina bio „duboko razočarenje“ i da je ruski predsjednik ostvario „ogromnu količinu“ prednosti. Predsjednik Predstavničkog doma američkog Kongresa republikanac **Pol Rajan** izjavio je „da nema sumnje“ da se Rusija miješala u predsjedničke izbore 2016. i da „predsjednik Trump mora priznati da Rusija nije naš saveznik“.

Republikanski senator **Lindzi Graham**, do sada Trampov podržavalac, poručio je da je predsjednik propustio priliku da traži rusku odgovornost za miješenje u američke izbore. „Ovaj odgovor američkog predsjednika biće viđen kao znak slabosti i stvoriti mnogo više problema nego ih razriješiti“, napisao je Graham na Twitteru,

Evropski pogled

Susretom s Putinom Tramp je okončao burnu evropsku turneju tokom koje je kritikovao NATO saveznike, britansku premijerku koja mu je bila domaćin, kao prvog neprijatelja SAD označio Evropsku uniju, a u tweetovima ponovio da su mediji „neprijatelj američkog naroda“. To je izazvalo dodatnu zabrinutost kod nekih evropskih diplomata zbog susreta Trampa s Putinom.

Po CNN, u sjedištu NATO u Briselu se više govori o daljem pritisku na Rusiju, nego o jačanju veza s njom, a većina evropskih lidera insistira da režim sankcija ostane na snazi sve dok Rusija sprovodi aneksiju Krima. „Topao i srdačan sastanak Trampa s Putinom mogao bi da otkrije pukotine u savezu, koji je podijeljen oko toga da li bi Zapad trebalo dodatno da izoluje Rusiju ili da više razgovara i proširi poslovnu saradnju s njom.“

Prema *Vašington postu*, zabrinutost je toliko velika da je jedan visoki anonimni evropski diplomata, na pitanje da li je gore da se predsjednici sastanu prije samita NATO, ili nakon njega, kada ne bi mogli da počiste nered, odgovorio: „Obje opcije su loše“.

Bivši američki potpredsjednik **Džo Bajden** je za *Vašington post* rekao da evropski lideri doživljavaju Trampa kao nepredvidivog, antagonističkog i bez poštovanja kako javno, tako i privatno, što ima razarajući efekat na američko-evropski odnos i transatlantski savez. „Trampovo ponašanje na privatnim sastancima s nekoliko evropskih lidera izazvalo je ne samo uvrede, već i veliku konfuziju oko toga da li predsjednik Sjedinjenih Država ostaje posvećen NATO-u, liberalnom svjetskom poretku i opstanku Evropske unije“, kaže Bajden.

Njujork tajms opet piše da evropski i neki američki zvaničnici navode da su Putinovi dugoročni ciljevi destabilizacija EU, potkopavanje NATO i vraćanje ruskog uticaja na istočnu Evropu, baltičke države i Balkan. Tramp „može djelovati instiktivno i pokušati da napravi bilateralni sporazum sa snažnim Putinom i da žrtvuje interese NATO - mogao bi da ukine sankcije zbog Krima, otkáže vojne vježbe ili povuče američke trupe s Baltika“, rekao je **Fransoa Hejsborg**, predsjednik Međunarodnog instituta za strateške studije.

Njemački ministar spoljnih poslova **Heiko Mas** je u listu *Bild am Sonntag* kazao kako mu smeta Trampov nelojalan odnos prema partnerima i upozorio da svako ko to čini, „rizikuje da na kraju bude najveći gubitnik“. *Bild* je, uoči samita Trampa i Putina u Helsinkiju upozorio kako „dvije najmoćnije osobe na svijetu imaju jednu zajedničku stvar: žele oslabiti Evropu.“

• UPOZORIO DA NELOJALNIM ODNOSOM PREMA PARTNERIMA TRAMP RIZIKUJE DA BUDE NAJVEĆI GUBITNIK: Heiko Mas, njemački ministar spoljnih poslova

dodajući da bi pažljivo provjerio fudbalsku loptu koju mu je Putin poklonio jer je moguće da se u njoj nalazi uređaj za prisluškivanje te mu je preporučio da je nikada ne unese u Bijelu kuću.

„Pres konferencija Donalda Trampa i nastup u Helsinkiju izdiže se i prelazi prag ‘visokog kriminala i prestupa’. Nije daleko

od izdaje. Ne samo da su Trampovi komenatri bili imbecilni, on je u potpunosti u Putinovom džepu. Republikanski patrioti: Gdje ste??????“, poručio je bivši direktor američke Centralne obavještajne agencije (CIA) **Džon Brenan**.

Milan BOŠKOVIĆ

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit **sa 12 mjeseci grejs perioda**

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Adminsitrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača: 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknadu (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjenicu (2€), upita u Kreditni biro CBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnine, koji će biti uključen u konačan obračun.

• POVOD ZA SUKOB U PARTIJI:
Radmila Vojvodić

Dvorske spojene posude

Osnovni sud u Nikšiću je protekle srijede presudom poništio odluku Upravnog odbora Univerziteta Crne Gore (UCG) o smjeni **Radmile Vojvodić** s mjesta rektorke.

Vojvodićeva je smijenjena u oktobru prošle godine, nakon sukoba sa Vladom **Duška Markovića** oko Više medicinske škole u Beranama. Izvođač proceduralnih radova bio je predsjednik UP UCG **Duško Bjelica**.

Deset mjeseci nakon smjene, sud je utvrdio da „nису bile ispunjene procesno-formalne pretpostavke za odlučivanje o razrješenju rektora UCG od strane UO UCG”. Naime, Upravni odbor UCG je donio odluku o smjeni bez izjašnjavanja Senata, što je

Sud je utvrdio da je mimo procedura smijenjena bivša rektorka Radmila Vojvodić. Na taj način je prvi put u istoriji UCG smijenjen jedan rektor. Jedino što se izbjegavanje procedura ustalilo upravo za mandata bivše rektorke

suprotno proceduri. Utvrđeno je i da je Vojvodićeva odluke u vezi sa Visokom medicinskom školom u Beranama izvršavala u skladu sa obavezama propisanim Statutom UCG. Ona je mjesecima zastupala stav da tu školu treba izmjestiti iz Berana u Podgoricu, sa čime se Vlada nije saglasila.

„Tužbom sam zajedno sa advokatom **Nikolom Martinovićem** štitila integritet institucije koju sam branila od totalitarističko-

fašisoidnog postupanja Upravnog odbora i Vlade prema ustavno zaštićenoj kategoriji – autonomiji

Iz Rektorata su odgovorili, kako tvrde, principijelno. Kažu da ne komentarišu odluke državnih organa, ali su uvjereni da je odluka o smjeni Vojvodićeve zakonita i opravdana

Radmila Vojvodić: „Tužbom sam zajedno sa advokatom Nikolom Martinovićem štitila integritet institucije koju sam branila od totalitarističko- fašoidnog postupanja Upravnog odbora i Vlade prema ustavno zaštićenoj kategoriji – autonomiji UCG”

UCG”, izjavila je nakon odluke suda Vojvodićeva. Zatim je zatražila od Upravnog odbora UCG da podnese ostavku.

Iz Rektorata su odgovorili, kako tvrde, principijelno. Kažu da ne komentarišu odluke državnih organa, ali su uvjereni da je odluka o smjeni Vojvodićeve zakonita i opravdana. Pojasnili su i da je sud odbio tužbeni zahtjev da se Vojvodićeva vrati na mjesto rektora.

U presudi se odbija tužbeni zahtjev Vojvodićeve „kojim je traženo da se obaveže tuženi da u roku od osam dana od pravosnažnosti ove presude uspostavi stanje koje je bilo prije donošenja Odluke o razrješenju rektora Univerziteta od 3.10.2017. kao neosnovan”.

Iz Rektorata su naglasili i da će predati žalbu u zakonskom roku.

Pozivanje na zakon bi valjda trebalo da znači da će državni univerzitet početi da poštuje sopstvene procedure i pravila, nakon što je sudski utvrđeno da je mimo njih, po prvi put u istoriji UCG smijenjen jedan rektor. To izbjegavanje procedura ustalilo se za mandata bivše rektorke. Samo što je došla na to mjesto, Vojvodićeva je, uz pomoć predsjednika UO Bjelice, smijenila dekana Ekonomskog fakulteta **Milivoja Radovića**. Uslijedila je smjena dekana Arhitektonskog

fakulteta **Dušana Vuksanovića**. On je optužio Upravni odbor da su vodili proces disciplinovanja u maniru centralnog komiteta, te da odluke o razrješenju donose na osnovu Pravilnika kojim je UO dat mandat za uvođenje nezvaničnog vanrednog stanja na fakultetima, u svakoj prilici za koju oni tako procijene.

Krajem 2015. Ustavni sud Crne Gore donosi odluku o prestanku važenja *Pravilnika o postupanju za utvrđivanje privremenih mjera za upravljanje i obezbjeđivanje funkcionisanja UCG*, donesenog 2012, a na osnovu kojeg je UO godinama smjenjivao nepodobne rukovodioce fakulteta i na njima uvodio prinudne uprave.

Rektorkinoj „desnoj ruci” Bjelici, prilikom njene smjene nije

bio potreban ni pravilnik, dovoljan je bio pritisak Vlade.

Nakon smjene Vojvodićeve je, radi mira na „dvoru”, govorila o „medijskom fabrikovanju sukoba između rektora i premijera, odnosno političke partije koju zastupa premijer”. Sada, nakon presude, tražeći smjenu UO UCG, kaže: „Tako bi najviše upravno tijelo UCG, koji se sramno služio silničkim političkim manipulacijama kršeći i zakon i akademske etičke norme i čineći grubu povredu autonomije naše institucije, bilo sankcionisano”.

Da neko ne posumnja da je u pitanju politika, trudio se da pojasni i premijer Marković koji je prije smjene Radmile Vojvodić bio izričit da u tom slučaju „nema nikakve

Blokada za Ljumovića

Senat Univerziteta Crne Gore, početkom ovog mjeseca, nije izabrao **Janka Ljumovića** u zvanje redovnog profesora za oblast pozorišna produkcija na Fakultetu dramskih umjetnosti UCG, uprkos tome što je Naučni odbor dao pozitivno mišljenje za njegovu kandidaturu.

Ljumović, bivši direktor Crnogorskog narodnog pozorišta i ministar kulture, je prošle godine stao uz tadašnju rektorku Vojvodić kada je Vlada inicirala njenu smjenu. On je tada u znak protesta podnio ostavku na mjesto ministra kulture.

Vojvodić, koja je jedan od recenzenata u referatu za Ljumovićev izbor u zvanje redovnog profesora, nakon neizbora je izjavila da je ovaj potez nastavak odmazde i još jedna „u nizu čistki na UCG”.

Smjene najbližih saradnika Vojvodićeve **Živka Andrijaševića i Predraga Stanišića**, prorektora i članova UO, ranije su obavljene.

Sadašnji neizbor Ljumovića navodno je uslijedio zbog dileme koja je mučila senatore - da li je produkcija umjetnička ili naučna disciplina.

Vijeće Fakulteta dramskih umjetnosti pozvalo je rektora Univerziteta Crne Gore **Gorana Nikolića** da pokrene postupak razrješenja **Nenada Šoškića** iz Naučnog odbora. Šoškić, je kako tvrde, „doveo u zabludu članove i članice Senata, otvarajući dilemu o kategorizaciji predmeta u oblasti produkcije”.

Ljumović je u otvorenom pismu zaprijetio senatoru Nenadu Šoškiću da njegovo ponašanje ima „elemente etičke i krivične odgovornosti”.

Iz Centra za građansko obazovanje su ocijenili da je ova odluka Senata UCG osvetnička, te da se nastavlja sa pogubnom praksom da se podobni olako promovisu u akademska zvanja. Onima koji trenutno to nijesu slijedi blokada.

politizacije”. Pokušao je da objasni i da Demokratska partija socijalista ni na koji način nije involvirana u tadašnji sukob Vlade i UCG, uz dodatak da u samoj partiji nema sukoba.

Premijer, kao i čelnici UCG, su svjesni da Vojvodićeva nije baš uobičajena rektorka. Veze sa *Prvom bankom*, braćom Đukanović, slikanje sa moćnim biznismenima tokom dočeka Nove godine, samo su neke od stavki u bogatoj pozorišno-akademsko-poslovnoj biografiji bivše rektorka. Da pomenemo i supruga, ambasadora Crne Gore u Srbiji **Branislava Mićunovića**, koji je nedavno bio gost na proslavi srpskog tabloida *Informer*, proslavljenog po pljuvačkim kampanjama protiv kritičara vlasti u Crnoj Gori i Srbiji i širenju nacionalne i vjerske mržnje. Pa otuda ne čudi što je smjena Vojvodićeve okarakterisana kao prvo otvoreno razmimoilaženje između Markovića i šefa partije **Mila Đukanovića**.

O tome je nedavno govoreno i u Skupštini, tokom rasprave o Predlogu zakona o predsjedniku CG, kojim će se Đukanoviću omogućiti znatno šira ovlašćenja. Poslanik DF-a i čelnik Pokreta za promjene **Nebojša Medojević** istakao je da je sukob između Đukanovića i Markovića počeo kada je smijenjena rektorka UCG: „Đukanović sad formira paralelnu vladu. To je suština novog zakona. Novi ministar spoljnih poslova u toj paralelnoj vladi biće **Milan Ročen**, ministar kulture **Radmila Vojović**”, kazao je Medojević uz tvrdnju da je problem premijera Markovića što nema većinu u DPS-u.

Iz vladajuće stranke su odmah negirali da postoje ikakvi sukobi i struje unutar njihove partije.

Kako god bilo, državni univerzitet je dobar ogledni primjer akademskih i demokratskih kapaciteta različitih frakcija unutar „monolitne” partije.

Predrag NIKOLIĆ

NOVI UDAR NA LOKALNE SAMOUPRAVE

• PREDLOG NOVOG ZAKONA O TURISTIČKIM ORGANIZACIJAMA USKORO PRED NJIMA: Poslanici u Skupštini Crne Gore

Nastojanje Vlade Crne Gore da ograniči samostalnost lokalnih samouprava u vršenju vlasti u opštinama, posebno u onima u kojima su opozicione partije pobijedile na posljednjim lokalnim izborima, dobija nove zakonske okvire. Poslije usvajanja kontroverznog Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, kojim su lokalnim upravama oduzete nadležnosti u planiranju prostora, donošenju planskih dokumenata i izdavanja dozvola za gradnju objekata, u pripremi je preuzimanje kontrole nad lokalnim turističkim organizacijama, odnosno zavlacenje Vlade ruke u opštinsku kasu, u pretinac direktnih prihoda od turizma.

Uskoro se očekuje usvajanje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama, koji je početkom juna ove godine prosljeđen opštinama na izjašnjavanje.

Zanimljivo je kako je Predlog izmjena i dopuna koji priprema Ministarstvo održivog razvoja i turizma prosljeđen opštinama posrednim putem, preko Zajednice opština na izjašnjavanje do 15 juna. Imali su samo sedam dana na raspolaganju da dostave primjedbe

na izmjene kojima se u značajnoj mjeri oduzimaju prava i ingerencije u vršenju poslova lokalnih turističkih organizacija.

Totalna kontrola rada lokalnih zajednica putem donošenja rigoroznih zakonskih rješenja eskalirala je gubitkom vlasti Demokratske partije socijalista u tri primorske opštine koje raspolažu sa najatraktivnijim prirodnim resursima i ostvaruju najveći turistički promet.

Ulogu vrhovnog egzekutora

Jedna od najznačajnijih izmjena je trasiranje puta ka privatizaciji LTO. Opština može obavljanje djelatnosti LTO prenijeti drugom pravnom licu, koje može biti privredno društvo, odnosno pravno lice osnovano za obavljanje djelatnosti u oblasti turizma. Ovaj stav predstavlja prekretnicu u sistemu turizma Crne Gore

Vlada preuzima kontrolu turističkih organizacija

Poslije usvajanja kontroverznog Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, kojim su lokalnim upravama oduzete nadležnosti u planiranju prostora, u pripremi je preuzimanje kontrole nad lokalnim turističkim organizacijama, odnosno zavlacenje Vladine ruke u opštinsku kasu, u pretinac direktnih prihoda od turizma

preuzeo je ministar turizma i održivog razvoja **Pavle Radulović**, za čijeg se mandata opštinama ukidaju jedna po jedna Ustavom zagarantovana prava i uvodi centralizacija upravljanja prostorom i raspolaganjem prihodima od turizma.

U fokusu su lokalne turističke organizacije koje ostvaruju više nego pristojne prihode od turističke i boravišne takse. Cilj je da se na račun LTO osnaži i finansira Nacionalna turistička organizacija čiji je osnivač Vlada.

Iako se postojećim Zakonom o turističkim organizacijama i Zakonom o boravišnoj taksi prihodi po raznim osnovama dijele između LTO i NTO po utvrđenim kvotama, to očigledno nije dovoljno.

Ministar Radulović predlaže niz mjera za preuzimanje kontrole nad poslovanjem LTO.

Planira se osnivanje Regionalne turističke organizacije (RTO) i minimiziranje značaja LTO po opštinama. Predsjednik Opštine Budva **Dragan Krapović** uputio je ministru Raduloviću i **Željki Radak Kukavičić**, direktorici NTO, dopis sa primjedbama na Predlog izmjena

Zakona o turističkim organizacijama, u kome je osudio način komunikacije između ove dvije Vladine institucije i Opština.

„Pored toga što je dat rok od svega sedam dana (od kojih su pet radni dani) smatramo izuzetno neprimjerenim da niste našli za shodno da dokument ove važnosti uputite direktno opštinama, osnivačima turističkih organizacija“.

Krapović je odabrao direktno obraćanje predlagaču, bez posrednika i pojasnio da Predlog predstavlja instrumentalizaciju „Strateškog marketing plana za turizam u Crnoj Gori 2018–2022“, sa još gorim rješenjima.

Prema predloženoj varijanti opštine više nisu obavezne da osnivaju lokalnu turističku organizaciju. „Obavezno“ iz važećeg zakona mijenja se i glasi „osniva“, što u Budvi tumače kao uvod u lakše spajanje LTO u opštinama koje imaju turistička mjesta A kategorije u Regionalnu turističku organizaciju.

Međutim, jedna od najznačajnijih izmjena jeste trasiranje puta ka privatizaciji LTO.

„Opština može obavljanje djelatnosti LTO prenijeti drugom

pravnom licu, koje može biti privredno društvo, odnosno pravno lice osnovano za obavljanje djelatnosti u oblasti turizma“.

Ovaj stav, prema mišljenju Krapovića predstavlja prekretnicu u sistemu turizma Crne Gore i otvara mnoga pitanja.

On je u direktnoj suprotnosti sa članom 3. Zakona o turističkim organizacijama kojim se definiše: „Djelatnost TO zasniva se na načelu ostvarivanja javnog interesa u oblasti turizma, po pravilu bez ostvarivanja neposredne dobiti“.

Prema definiciji privredno društvo jeste poslovni subjekt sa statusom pravnog lica koje samostalno obavlja djelatnost proizvodnje, prodaje i vršenje usluga na tržištu – u cilju sticanja dobiti.

Da li se otvara mogućnost da se razni privilegovani biznismeni ili

• SNALAZI SE U ULOZI VRHOVNOG EGZEGUTORA
Pavle Radulović, ministar turizma i održivog razvoja

djeca visokih funkcionera domognu profitabilnih primorskih turističkih organizacija i prihoda od boravišne takse, koji se ubiraju bez velikog truda.

To pravno lice, prema Predlogu novog zakona, može, ali ne mora biti privredno društvo osnovano za poslove turizma. Nejasna formulacija ostavlja mogućnost da lokalne uprave mogu prenijeti upravljanje u TO na bilo koje pravno lice, to može biti i građevinska firma, pekara, fakultet... navodi u svom dopisu predsjednik Krapović.

Autonornost lokalne turističke organizacije ograničava se uvođenjem obaveze da program rada i finansijski plan za svaku godinu unaprijed dostavlja na „saglasnost“ Nacionalnoj turističkoj organizaciji, umjesto na „mišljenje“, kako je sada. To isto važi i za izvještaj o radu i godišnji finansijski izvještaj.

„Ovo je potpuna centralizacija i kontrola“, ističe predsjednik Krapović i pita da li to znači da NTO bolje zna šta je u svakom mjestu u Crnoj Gori potrebno raditi, šta turisti žele, na šta se žale, šta je potrebno lokalnim hotelijerima, agencijama...

Novi zakon uvodi i nove načine finansiranja turističkih organizacija. Predviđa se participacija LTO za realizaciju zajedničkih aktivnosti, za strateška i druga partnerstva... da se izrađuju promotivni i drugi informativni materijali u skladu sa knjigom standarda NTO-e.

„Iz iskustva sa brendom *Wild beauty*, kojeg je lansirao bivši ministar **Predrag Nenezić** prim.a., vidjeli smo da on ne korespondira sa ponudom crnogorskog primorja koje čini ogromnu većinu turističkog prometa zemlje. Zbog čega se nameće NTO brend?“, pita Krapović.

Potpunu kontrolu rada lokalnih turističkih organizacija Vlada želi da postigne izmjenama u organima upravljanja LTO u kojima namjerava delegirati predstavnike iz Nacionalne turističke organizacije, što je u suprotnosti sa aktuelnim zakonskim rješenjem.

Mijenja se i sastav skupštine i

Ovo je potpuna centralizacija i kontrola“, ističe gradonačelnik Budve Dragan Krapović i pita da li to znači da NTO bolje zna šta je u svakom mjestu u Crnoj Gori potrebno raditi, šta turisti žele, na šta se žale, šta je potrebno lokalnim hotelijerima, agencijama...

izvršnog obora NTO i to tako da u svakoj kombinaciji članstva, od predstavnika lokalnih turističkih organizacija i predstavnika Vlade kao osnivača, odlučujuću riječ ima Vlada.

U skupštini i izvršnom odboru NTO – „Predstavnici osnivača imaju većinu u odlučivanju“, navodi se u tekstu ponuđenog Predloga izmjena Zakona o turističkim organizacijama.

„Ovo je direktna kontrola Vlade nad NTO-om, a putem nacionalne i nad lokalnim turističkim organizacijama. Zbog čega nije jednoobrazno

• UPUTIO
MINSTRU
I DIREK-
TORICI
NTO PRI-
MJEDBE:
Dragan
Kra-
pović,
pred-
sjednik
Opštine
Budva

definisano da i kod lokalnih turističkih organizacija predstavnici osnivača imaju većinu u odlučivanju“, upozorava na nelogičnost ovakvog stava, predsjednik Krapović.

Odgovor na sva pitanja jeste pokušaj nove raspodjele prihoda od boravišne takse.

Zakonom o boravišnoj taksi propisano je da 80 odsto prihoda pripada opštinama, dok 20 odsto ide u državni trezor, odakle Vlada dio dodjeljuje NTO. To se, po svemu sudeći, mora mijenjati u korist državne kase.

Po prihodima koje ostvaruje i budžetu kojim raspolaže, koji se kreće oko 2,6 miliona eura na godišnjem nivou, TO Budve finansijski je moćnija od Nacionalne organizacije sa budžetom oko 1,4 miliona eura. Kao najjača u državi, TO Budve ima 5 glasova u skupštini NTO.

Ukoliko se usvoje predložene izmjene pojedinačna finansijska snaga LTO neće imati nikakvog značaja. O svemu će odlučivati Vlada, pa i o novcima Budve, Kotora, Herceg Novog, Bara, Ulcinja i drugih, manje značajnih turističkih organizacija.

Prije četvrt vijeka primorskim opštinama je oduzet obalni pojas, najvredniji ekonomski resurs teritorije kojom upravljaju. Plažama, lukama, pristaništima i obalom upravlja Vladino, partijsko preduzeće, JP Morsko dobro.

Uslijedio je pomenuti Zakon o planiranju prostora i izgradnji, kojim su lokalnim samoupravama oduzete nadležnosti iz te oblasti. Nastavlja se sa turističkim organizacijama, dok je prema nezvaničnim informacijama u pripremi regionalizacija komunalnih službi i preduzeća za vodovod.

Da li je u pitanju ukidanje sistema autonomnog upravljanja u lokalnim zajednicama ili su navedene promjene motivisane trenutnim političkim prilikama u zemlji.

Predlog novog Zakona o turističkim organizacijama naći će se uskoro pred poslanicima u Skupštini Crne Gore.

Branka PLAMENAC

NOVI
M:ROMING DATA
TIKETI

TVOJA KARTA ZA SVIJET!

Produženi
vikend

3 DANA | 256MB
4.9 EURA

Idemo na
more

7 DANA | 512MB
8.9 EURA

Put oko
svijeta

15 DANA | 1GB
16.9 EURA

UZ M:ROMING DATA TIKETE NE BRINI NA KOJOJ SI MREŽI!

Putuj svijetom i ne brini za troškove!
Na kojem god meridijanu da se nalaziš,
ne moraš da vodiš računa o mreži – uz m:roming data tikete
možeš da surfuješ kao kod kuće.

Kupi na ***105#** m:roming data tiket - tvoju kartu za svijet!*

imate prijatelje!

www.mtel.me / info line: 1600

*Važi za postpaid korisnike. Ponuda se odnosi na sve zemlje Evrope (osim Makedonije), Kinu, Kanadu i SAD. Nakon potrošene količine definisane tiketom, Internet se obustavlja do isteka validnosti tiketa. Više informacija na: www.mtel.me

Spirala nasilja u društvu koje ne čuje vapaj

Samo tokom ove godine, u Crnoj Gori tri majke su priznale da su bile izvršioци ili saučesnici ubistva svoje djece. U februaru je u Podgriци ubijen dječak od svega godinu i tri mjeseca, kojeg je, kako se sumnja, na smrt pretukao očuh **Nermin Šišić** iz Tuzle u saučesništvu sa majkom **Jelenom Jovović**. Nova tragedija desila se u maju kada je Baranka **Mirjana Došljak Škrijelj** priznala da je usmrtila šestomjesečnog sina, navodno, da bi se osvetila suprugu, koji ju je zapostavljao. Posljednji slučaj ubistva djeteta zabilježen je u Plavu gdje je **Edina Kastrati** u rijeku bacila četvoromjesečnog sina. Od 2011. do 2016. godine tri žene su osuđene za krivično djelo ubistvo djeteta na porođaju.

Tri ubistva djece iz ove godine, kako su ocijenili kriminolozi, treba da budu kvalifikovana kao teško ubistvo, a ne čedomorstvo, kako se često, naglašavaju, ponekad pogrešno

Crnogorsko društvo još nije zrelo da se suoči s uzrocima koji dovode do čedomorstva i ostalih slučajeva kada majke postaju ubice svoje djece. Javnost, uglavnom, na takve zločine reaguje samo osudama, površnim moralisanjem i pozivima na linč, bez želje i sposobnosti da se problem kompleksno posmatra. Stručnjaci ističu da je svaka žrtva nasilja u perspektivi potencijalni nasilnik

interpretiraju u laičkoj javnosti ta krivična djela. Za njih je zapriječena kazna od 10 do 40 godina, dok se ubistvo na porođaju kažnjava do pet godina zatvora. Kako objašnjavaju pravници, čedomorstvo spada u takozvana povlašćena ubistva: majka ih počinu u nesvjesnom stanju ili u postporođajnoj depresiji.

„U krivičnom pravu srednjeg vijeka, smatralo se težim oblikom ubistva. U pretprošlom vijeku taj

oblik ubistva predviđen je kao privilegovani oblik. Razlog za to su nova saznanja u medicini, koja govore da se za vrijeme porođaja i neko vrijeme nakon porođaja majka nalazi u stanju psihofizičkih poremećaja, što objašnjava njen blaži tretman u slučaju ubistva djeteta. Izvršilac čedomorstva može biti samo majka. Ako djelo izvrši neko drugi, a majka ga na to podstakne ili mu pomogne, ona se smatra saučesnikom, a izvršilac

odgovara za ubistvo” – objašnjavaju pravnici, naši sagovornici.

Javnost je u Crnoj Gori, a i regionu, na sve slučajeve kada su majke počiniteljke zločina nad svojom djecom, uglavnom, reagovala impulsivno, površno, a u većini slučajeva i ekstremno verbalno nasilno, pa su se čitaoci na portalima utrkiivali ko će „odrediti” suroviju kaznu za počiniteljke zločina. Dominirale su stigmatizacije i moralisanja bez razumijevanja širine problema i posljedica nasilja. Nijesu se dovoljno jasno mogla čuti mišljenja stručnjaka iz raznih oblasti, koji su pokušavali da objasne da je riječ o kompleksnom problemu i da je preventiva jedino moguća kroz sistem i kroz mijenjanje svijesti.

Koliko je bez povlađivanja dominantnom stavu teško govoriti na tu temu, pokazuje i činjenica da su nekoliko advokata i sudija odbili da za *Monitor* komentarišu slučajeve kada su majke ubice svoje djece. Uglavnom, složili su se da je riječ o kompleksnoj i osjetljivoj temi i da je teško u nekoliko rečenica opisati sve okolnosti koje dovode do te vrste nasilja, a ne rizikovati da budu pogrešno shvaćeni.

Iako naglašavaju da je svaki od tih slučajeva „priča za sebe”, saglasni su da su mnoge počiniteljke, prije nego što su i same postale nasilnice, trpjele razne vrste nasilja.

Bez želje da ublažava težinu zločina čije su žrtve djeca, psihološkinja **Katarina Puletić** naglašava kako je žrtva nasilja u perspektivi potencijalni nasilnik.

„Ukoliko je žena trpjela nasilje u djetinjstvu, a kasnije i u braku, može doći i do situacije da ona manifestuje nasilne oblike ponašanja najčešće nad djetetom. I stanje postporođajne depresije može dovesti do nekog oblika nasilja nad djetetom. Dakle, u obliku

zanemarivanja, zapostavljanja ili fizičkog i nekog drugog oblika nasilja. Stanje depresije je okidač za pojavu nasilja i, ukoliko se ne odreaguje pravovremeno, može dovesti do težih posljedica po dijete. Privrženost majke, koja pati od postporođajne depresije prema djetetu je nesigurna – anksiozno-ambivalentna“ – kaže

Psihološkinja **Katarina Puletić**. „Žrtva nasilja je u perspektivi potencijalni nasilnik. Ukoliko je žena trpjela nasilje u djetinjstvu, a kasnije i u braku, može doći i do situacije da ona manifestuje nasilne oblike ponašanja, najčešće nad djetetom. I stanje postporođajne depresije može dovesti do nekog oblika nasilja nad djetetom

ona.

Postporođajnu depresiju, tvrdi psihološkinja, izazivaju različiti uzroci: smjena raznih emocija, poteškoće, finansijski problemi, manjak podrške partnera, porodice... „Takvo stanje majke vidljivo je članovima njene porodice ukoliko obrate malo više pažnje. Vidljivo je i za okolinu. Teško ga je ne prepoznati. U praksi obično možemo da vidimo majke koje su preokupirane sopstvenim problemima i ne reaguje na potrebe djeteta ili reaguju neadekvatno. Ovo nam može biti jedan od signala da se nešto dešava.“

Naše društvo je, tvrdi Puletićeva, i dalje nemoćno da se uhvati u koštac s rješavanjem tog problema. Rješenje, prema njenim riječima, zahtijeva sistemsku podršku i udruživanje svih institucija i ustanova koje bi svojim angažovanjem minimizirale nastanak postporođajne depresije.

„Poseban akcenat bih stavila na potrebe promovisanja pozitivnog roditeljstva i šta ono predstavlja. Pri centrima za socijalni rad postoje multidisciplinarni timovi koji se bave sprječavanjem nasilja u porodici, ali to je samo jedna od karika u lancu podrške. Dakle, neophodno je uključiti sve raspoložive resurse koji će zajedničkim djelovanjem pronaći adekvatnu strategiju“, kaže ona.

„Ključno pitanje je“, smatra direktorica Sigurne ženske kuće **Ljiljana Raičević**, „šta se to tako strašno desilo njima prije čina ubistva svog djeteta“. Ona ukazuje da svakoj od tih žena treba dati šansu da objasni i nastavi da živi sa svojim postupkom, jer će joj život biti mnogo teži nego što to mi možemo i da zamislim“.

„Reakcije medija često potpiruju stav o krivici uz nerazumijevanje stanja u kojem žive osobe koje ubiju ili pomišljaju na ubistvo ili samoubistvo. Uvijek je podloga iza toga čina nasilje. Dugogodišnje ili svakodnevno. Moramo raditi na podizanju svijesti da shvatimo okolnosti u kojima su bile osobe kao na primjer Edina. Postnatalna depresija i ostali sindromi koji prate mnoge žene imaju za posljedicu i ubistvo. Ko će da se bakće s tim? Najlakše je osuditi, presuditi

i linčovati, a to se dešava ne tamo nekome, nego i nama možda i u našoj porodici“ – naglašava Raičevićeva.

Ona se, kaže, svakodnevno suočava s pričama žena o raznim vrstama nasilja. U mnogo slučajeva provlače se priče o prijetnjama partnera da će ih ostaviti, izbaciti, ubiti, uskratiti finansijsku pomoć ili oduzeti djecu. Tada žena, tvrdi ona, ne razmišlja racionalno.

„Trpe često pritisak i od svoje porodice, koja je u mnogo slučajeva ekonomski slaba i nema uslova da je primi nazad. Tada žena pada u neku vrstu depresije beznađa, sakriva problem, jer vidi da je nema ko zaštititi. Često se odlučuje da rodi još jedno dijete ne bi li tako spasila brak, što je naravno pogrešno, jer se nasilje nastavlja i tokom trudnoće. Nedavno sam razgovarala sa ženom kojoj je partner zaključavao frižider katancom, znači, uskraćivao joj hranu, brojio joj zalogaje, a djeci davao porcije za koje je mislio da su dovoljne. A frižider je bio pun. Djeca su stalno bila nervozna i gladna, a njoj nikada nije padalo na pamet da razbije vrata i nahrani ih ili da ga prijavi, pozove nekoga od rodbine i pokaže im katanac jer je čovjek inače bio poznat kao kavaljer. Na moje pitanje, zašto, odgovorila mi je da je bilo stid.“

Često se, kaže direktorica SŽK, žrtva stidi nasilja koje trpi. Žena koja je sve to trpjela, sjeća se Raičevićeva, priznala je da je pomišljala na ubistvo djece, pa onda i samoubistvo. Sve da bi kaznila muža.

„Depresiju i njeno čudno ponašanje primijetila je njena sestra koja živi u inostranstvu a koja je i sama pobjegla od nasilnika. Možda i u posljednjem času jer je na kraju završila na neuropsihijatriji, a suicidalne misli su joj bile svakodnevnice. Prikupljala je razne tablete koje bi u nekom trenutku dala djeci i sama ih popila. U razgovoru s roditeljima, bila sam šokirana njihovom osuđujućom reakcijom“, kaže Raičevićeva.

Strašne ljudske drame su oko nas. Mnogo je krikova koje niko ne čuje.

Dragana ŠČEPANOVIĆ

PAVLE POPOVIĆ, ARHITEKTA IZ PODGORICE

Gradove nam guta agresivni urbanizam

Na djelu je dehumanizacija arhitektonske struke i zato se devastira i kulturno nasljeđe. Novokomponovani bogataši bez ikakvog obrazovanja uništavaju sve što stignu samo da sagrade ono što žele

Arhitekta Pavle Popović autor je brojnih urbanističkih projekata: Regionalnog i prostornog plana Crne Gore, Južnog Jadrana, generalnog urbanističkog plana Boke Kotorske, urbanističkog plana Montenegro - Bečići, detaljnih urbanističkih planova Igala i Tivta, opštinske zgrade u Žablaku, Dječijeg vrtića *Sunce* u Nikšiću (*Borbina nagrada*, 1975), Tehničkih fakulteta

u Podgorici (koautor - *Borbina nagrada*, 1977), poslovne zgrade Kombinata aluminijuma, zgrada Telenora, Skupštine Glavnog grada i *Biblioteke Radosav Ljumović*, detaljnih urbanističkih planova podgoričkih naselja Zagorič, Gorica C, Nova varoš, Blok VII u Staroj varoši... Dobitnik je više značajnih priznanja.

- U posljednjih dvadesetak godina intenzivna izgradnja naselja, kao

što su Siti kvart, Blok devet, Stari aerodrom i Tuški put u Podgorici, devastirala je ogromne zelene površine. To se dešava u ekološkoj državi. Sve je manje parkova, igrališta za djecu, sportskih terena i drugih sadržaja neophodnih za normalan urban život ljudi. Investitori gdje god

površine pretvaraju u stambene, jer to donosi zaradu. Ovakav način gradnje karakteriše investitorski ili agresivni urbanizam. Podgorica se uređuje po diktatu investitora, novokomponovanih bogataša. Jedan od novijih primjera je dvanaestospratnica kod *Hotela Podgorica*. Posljednji eklantatan primjer je isparcelisani Njegošev park za poznate investitore. A i zelenu oazu kasarne Morača hoće da pretvore u još jedan betonski kvart. Ne bi me čudilo da jednog dana na sred *Trga nezavisnosti* neko sagradi soliter, kaže arhitekta Popović u razgovoru za *Monitor*.

MONITOR: *Titograd i Sombor su u bivšoj Jugoslaviji imali najviše zelenila s obzirom na svoju veličinu. Podgorica se više time odavno ne može pohvaliti?*

POPOVIĆ: Nekad bilo. Gradovi treba da imaju dosta zelenila. Kako bi to trebalo da izgleda primjer može biti Kopenhagen. Više od polovine stanovništva na svijetu živi u gradovima i njihov broj se povećava. Kad gradove učinimo „zelenijim“ smanjuje se nivo zagađenja vazduha,

poboljšava zdravlje ljudi, u državi se uspostavlja ekološka ravnoteža... U parkovima u gradovima stanovnici provode slobodno vrijeme, što je ljudima biloška potreba. Samo da pomenem park St. Džems u Londonu, Central park u srcu Njujorka i park Golden gejt u San Francisku. A mi ih uništavamo.

MONITOR: *Velika žrtva agresivnog urbanizma je i Crnogorsko primorje...*

POPOVIĆ: Apsolutno. Većina gradova razvila se duž obala rijeka i mora. Obale su izvor uživanja i rekreativnosti, a kod nas se betoniraju. Tako je duž Crnogorskog primorja, a bogati investitori grade višespratnice i na obalama Morače. A godinama smo čuvali njene obale kao prirodno nasljeđe druge kategorije. Iako Podgorica može i treba da se širi disperzivno i uravnoteži, u njenom centru ili nešto dalje od njega pod zgradama nestaju zelene površine, ruše stariji objekti i umjesto njih podižu višespratnice. Pitam se, za koga se podižu tolike stambene zgrade, odakle toliki novi stanovnici i da li iko u ovoj državi vodi demografsku politiku?

MONITOR: *Unišťavaju se i objekti koji pripadaju kulturnom nasljeđu?*

POPOVIĆ: Posljednjih nekoliko

godina objekti iz kulturnog nasljeđa napadaju se i uništavaju izmjenama i dopunama detaljnih urbanističkih planova, što je rezultat novca, moći, kapitala... Uglavnom to rade isti ljudi. Interes profita ne bira sredstva. Međutim, nisu krivi investitori koji svojim kapitalom nalaze lokacije, nego vlast i nadležne institucije - oni dozvoljavaju izmjene i dopune detaljnih urbanističkih planova. Uopšte se ne poštuju pravila arhitekture, a izmjene i dopune planske dokumentacije se donose i usvajaju bukvalno u podrumima, pri čemu se ignorišu sve primjedbe i stručnjaka i građana kao korisnika prostora. Na djelu je dehumanizacija arhitektonske struke i zato se devastira i kulturno nasljeđe. Novokomponovani bogataši bez obrazovanja uništavaju sve što stignu samo da sagrađe ono što žele. Primjer su i podgorički hoteli *Crna Gora* i *Podgorica* - prvo arhitektonsko djelo koje je u Crnoj Gori dobilo *Borbinu nagradu* za arhitekturu. Savremeni graditelji ništa neće da urade ukoliko ono prethodno sagrađeno ne poruše. Nemaju osjećaj odgovornosti za svoje postupke. I sad u gradovima živimo skućeno kao u kavezima.

MONITOR: *Ni Udruženje KANA nije uspjelo da od njih zaštiti Hotel Podgoricu?*

Budvi je drastično izmijenjen identitet

MONITOR: *U Budvi je počinjena najveća urbana devastacija prostora, pravi, ako se to tako može reći, urbanistički zločin?*

POPOVIĆ: Budva, koja slovi za metropolu crnogorskog turizma, je drastičan primjer kako je intenzivni urbanizam ubrzano i nekontrolisano progutao sve njene prostore i izmijenio joj identitet. Vlast je bila nemoćna da u tome spriječi agresivne graditelje i pritisak raznih investitora, a ništa im nisu mogle ni asocijacije arhitekata i drugih stručnjaka. U Budvi sam projektovao naselje pod Dubovicom gdje je pješač car prostora. Projektovao sam i zgradu Autobuske stanice. A kad govorim o Budvi onda se moram osvrnuti i na to zašto nije uspio projekat Južni Jadran, gdje sam bio u svojstvu eksperta. Sjećam se da je i Tito pohvalio taj projekat i rekao neka vam to bude zakon. Taj plan bio je jako dobro koncipiran, a prvo njegovo urušavanje bila je uzurpacija, a danas sporna, prostora za *Budvanski sajam*, koji je zauzeo najatraktivniji dio Slovenske plaže. Plan je, možete zamisliti - promijenio tadašnji predsjednik opštine.

POPOVIĆ: Prije dvije godine Udruženje *Ko ako ne arhitekt* (KANA) zahtijevalo je da se Hotel *Podgorica* hitno stavi pod zaštitu države, a Izmijene i dopune DUP-a *Rekreativno-kulturna zona* na obali Morače, njegov južni dio, stavi van snage nakon ispitivanja pravne i planske utemeljenosti planskih rješenja. Traženo je i da se obustavi gradnja nebodera u blizini hotela i pronađe adekvatnija lokacija za njegovu izgradnju. Iz KANA su apelovali na sve relevantne institucije - CANU, Inženjersku komoru, Arhitektonski fakultet, kao i na nevladine organizacije i strukovna uruženja, da im se pridruže kampanji u zaštiti Hotela *Podgorica*. Uzalud.

MONITOR: *Kako spriječiti devastiranje prostora?*

POPOVIĆ: Moramo, kao struka i vlast, mislim prije svega na urbanističke službe, zastaviti devastaciju Podgorice i svih gradova u kojima se to dešava, i korjenito promijeniti odnos prema prostoru. To važi kako za arhitekte tako i za investitore i nadležne državne i opštinske službe, a i za građane koji ne smiju da se ponašaju indiferentno. Urbanističke službe treba da štite standarde arhitekture. Jedino tako, kad govorimo o Podgorici, možemo ponovo oživjeti njen duh, sačuvati njen lik i njenim stanovnicima obezbijediti ugodan i sadržajan život. Neophodno je konzervirati sadašnje stanje i donijeti ozbiljnu strategiju razvoja Podgorice, poštujući kodeks struke – estetiku i toponime, usmjeriti Podgoricu na obale rijeka i sve obogatiti kulturnim sadržajima. Pojas uz Moraču bio je velika šansa Podgorice, ali i on se ubrzano devastira izgradnjom višespratnica.

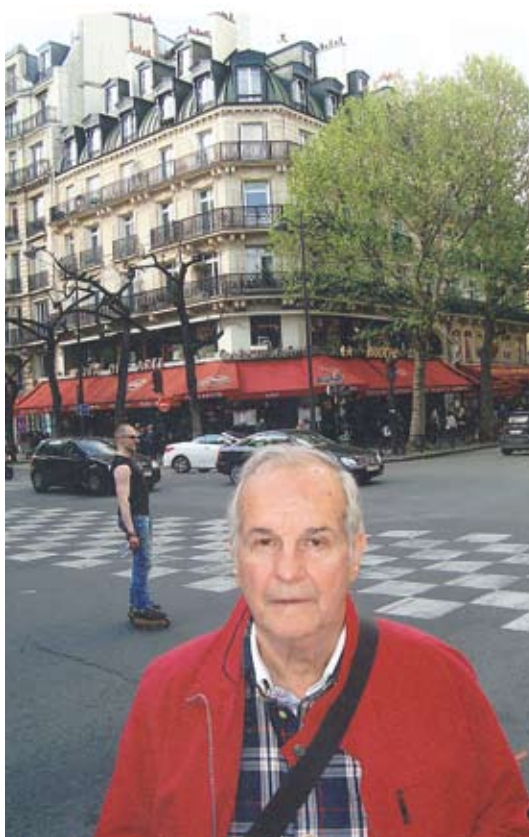
MONITOR: *Po svoj prilici ista sudbina mogla bi zadesiti i Skadarsko jezero?*

POPOVIĆ: Skadarsko jezero je jedan od naših najvećih resursa turističke ponude po ljepoti i kao prirodno nasljeđe prve kategorije. Dio oko jezera treba urediti znatno drugačije i strogo zabraniti namjere onih koji bi da betoniraju taj park prirode.

Arhitektura je umjetnost prostora

MONITOR: *Kakva je uloga arhitekata u očuvanju prostora od nekontrolisane urbanizacije?*

POPOVIĆ: Urbanisti i arhitekte, koji se bave izgradnjom pojedinih fragmenata grada, treba da se drže pravila i kodeksa značajne, rekao bih, umjetničke djelatnosti kakva je gradnja u prostoru. Arhitektura je umjetnost prostora i prevazilazi sve druge forme umjetničkog izražavanja. Arhitekta mora da odgovara za kvalitet prostora i da uspostavi balans između prirode i čovjeka. Svijet arhitekture ne može se posmatrati samo sa aspekta fizičke nego i sa psihološke funkcionalnosti. Danas je Crna Gora prostor koji arhitektama, ali ne samo njima, nameće i pitanje koliko čovjek ugrožava prostor i gdje je balans između njega i prirode.

MONITOR: *Ima i pozitivnih primjera. Stručnjaci kažu da se zgrada Skupštine opštine Podgorice odlično uklopila u tkivo grada.*

POPOVIĆ: Projektovanje glavnog gradskog trga staro je koliko i Podgorica. Raspisivani su konkursi, naručivani planovi i projekti, učestvovali su brojni domaći i strani stručnjaci, bilo je mnogo urbanističko-arhitektonskih predloga. Današnji Trg nezavisnosti je izgradnjom zgrade gradskog parlamenta, uz ranije rekonstruisanu gradsku biblioteku, konačno, doživio ambijentalno uravnoteženje.

Predviđena je njegova rekonstrukcija sa velikim satom koji bi dominirao trgom, ali to je stvar vremena i prostora.

MONITOR: *Ne bi se reklo da se arhitekte energično suprotstavljaju onima koji gradnjom ugrožavaju prostor i mijenjaju identitet gradova?*

POPOVIĆ: Da li smo se mi arhitekte kao esnaf pokazali dovoljno odgovornim prema očuvanju neponovljive prirodne ljepote Crne Gore? Nijesmo! Esnaf nije podigao struku na takav nivo da može da utiče na politiku i želje novih investitora. Kako rekoh, arhitektonska megalomanija ruši staro da sagradi novo. Ne smije se olako mijenjati identitet grada brisanjem svega što

je bilo sagrađeno.

MONITOR: *Kažete da se i građani moraju više angažovati kad je riječ o gradnji objekata?*

POPOVIĆ: Građani se moraju uključiti u donošenje odluka o izgradnji stambenih zgrada i ostalih objekata u gradovima. Međutim nema dijaloga u okviru naše struke i građana. U toku je velika nebriga prema ljudima. Loša kaldrma je hladno oružje za lomljenje nogu građanima.

Veseljo KOPRIVICA

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HIT NEDJELJE

„Vojska treba da ima neki poligon negdje u Crnoj Gori gdje može da vježba“.

**Predrag Bošković,
ministar odbrane**

Milena Ivanović

Supruga ubijenog Olivera Ivanovića:

„Nisam mogla ni da zamislim da istraga neće dati rezultate ovoliko dugo i da i dalje imamo samo spekulacije i nagađanja. Nikako mi se ne sviđa to što je prošlo ovoliko vremena, jer se bojim da cilj i jeste upravo odugovlačenje, koje će ovaj slučaj marginalizovati i baciti u zaborav“.

(Novosti)

Kolinda Grabar-Kitarović

Predsjednica Hrvatske nakon dočeka fudbalske reprezentacije u Zagrebu:

„Majica se osušila i eto me. Bila sam toliko sretna i tužna jučer. Pokazali smo koliko smo ponizni u pobjedi, ali i dostojanstveni ako ne pobjeđujemo. Ipak, reakcije iz svijeta kažu da smo mi pobjednici“.

(Index)

Hrvoje Zovko

Predsjednik Hrvatskog novinarskog društva:

„Nema u kamen uklesanih istina jer ako se nešto ne smije propitkivati, onda nismo slobodno i demokratsko društvo. Novinari su dužni propitkivati službene istine koje god one bile. Ali kad se izvještava o vrlo osjetljivim stvarima, a to su ratni zločini koji su najgori oblici zločina, najvažnije je da u fokusu bude žrtva“.

(portalnovosti.com)

Kristina Četković

Autorka prvog lezbijskog romana u Crnoj Gori „U svoja četiri zida“:

„Prvobitni naslov romana je bio 'Najstariji zanat umjesto partijske knjižice' jer sam započela pisanje sa uvjerenjem da je moralnije prodavati svoje tijelo nego svoje vrijednosti i principe, kao i sa tim da su seksualne radnice mnogo bolji ljudi nego neki političari“.

(Fosmedia)

Wolfgang Fišer

Reditelj:

„Više verujem u slike nego u dijalog. Više nas definiše ono što radimo nego ono što govorimo“.

(Blic)

Thomas Enger

Norveški pisac:

„Ne bojim se za papirnate knjige. Činjenica je da ljudi vole imati i fizički držati tiskanu knjigu, listati njezine stranice, čitati. Činjenica je da s obzirom na suvremeno vrijeme i nove tehnologije izdavači mijenjaju trendove, međutim, postoje brojni ljudi koji ne vole skrolati knjige po računalima i nikada to neće raditi. Poseban je doživljaj imati knjigu u rukama, čitanje je ritual. Uvijek će biti onih koje zovemo 'knjiški moljci'“.

(Večernji list)

Miro Uskoković

Jedan od najboljih slastičara u SAD:

„Problem variranja cijene i kvalitete imaju ugostitelji iz zemalja cijele bivše Jugoslavije. Razumijem i proizvođače koji dižu cijene kad im se ukaže prilika jer žele svojim obiteljima osigurati bolji život. Amerikanci su vrlo pametni što se toga tiče, manji proizvođači ne gledaju kratkoročni profit, oni će ti dati za jeftinije da kupiš više i da kupuješ stalno. Ljudi trebaju shvatiti da moraju razmišljati dugoročno, a ne o jednoj sezoni da se što više zaradi“.

(Slobodna Dalmacija)

Džon Mekinro

Bivši teniser:

„Neverovatno je ono što Rodžer Federer radi. Ne smemo da zaboravimo da će u avgustu da napuni 37 godina. Odlično se kreće. Ipak, mislim da će ga sve sustići u ne tako dalekoj budućnosti. To je normalno, tako teku stvari“.

(N1)

Dubravka Vrgoč

Direktorica Hrvatskog narodnog kazališta:

„Što se odgoja publike tiče, publiku prvo treba pronaći i da tako da joj se ponude sadržaji koji će je privući, a potom se razvija, kao i u svakom odnosu, povjerenje i ono je uzajamno. Jednom kada se izgubi, nemoguće ga je „pokrpati“ ili na brzinu povratiti: kako u životu, tako i u teatru“.

(express.hr)

Abdulah Sidran

Pisac:

„Za 30 godina će se za Tita vjerovati da je Marsovac koga je viša civilizacija poslala među divljake da ih uljudi na nekom ludom poluostrvu, na jugu nekog potkontinenta, čije se ime zaboravilo. Kada se prepirem o toj temi sa drugačijim mišljenjima, ponekad kažem ovako: i ako bi se podvukla crta i račun dokazao da je Broz činio velike zločine - opet mu se ne bi moglo osporiti da je bio genije“.

(Nedeljnik.rs)

Rade Šerbedžija

Glumac:

Bilo je vreme kada je američki film bio fantastičan, moćan, a onda poslednjih 10-15 godina američki film se sam pojeo. Svi rade na televiziji, veliki glumci, režiseri, televizija je sve pojela, jer distributeri ne žele da distribuiraju filmove i monopol televizije predstavlja najveću opasnost filmske umetnosti“.

(Politika)

Maja Salkić

Sarajevska glumica:

„Ima ovdje još uvijek lijepih trenutaka i moj lični stav je da se iz mikro sredina rađaju dobre stvari. Smijeh je najljepša ekspresija, zarazan je i ljekovit. Jača psihi. Zato se trebamo ugledati na djecu, oni se smiju pet puta više od odraslih, zdravi su, bezbrižni i nevini. Upravo je naš cilj bio da se u šali sa još 700 ljudi smijete i za sebe napravite dobro djelo“.

(klix.ba)

OD SADA I ZA
PENZIONERE

TEHNOMAX

POTROŠAČKI KREDITI

do 24 mjesečne rate

N kamate
E troškova

M odlaska u banku

Sve na jednom mjestu!

**HIPOTEKARNA
BANKA**

U Užicu stao bager

Izvini što kasnim, nisam gledao tekmu kod kuće, sad sam s Vlačića. Dao nam gazda slobodan dan, al smo morali svi s onim vaterpolo kapičama kod njega na vikendici gledat. To ti se zove tim-building. Navuko gazda svega, mesa, pive, meze, al kako ćeš jest kad ne možeš pit, vikendica bogu iza nogu, moraš vozit nazad.

A izvini i za prošlu subotu, u petak mi rekli da imam intervenciju. Došao kući iz Crne Gore u pet, okupo se, presvuko, i za Titovo Užice. Kad sam se vratio, pitam šefa na sastanku imamo li mi prava na odmor, kaže nemate dok je sezona. Nas sve skupa u firmi ima šestorica serviseri, tri ekipe po dvojica, a mašina hiljadu. Gdje god vidiš da se negdje nešto utovaruje, kopa, buši, to ti je 50% šansi da mi servisiramo. I sve ove zemlje naokolo što nisu EU, to mi pokrivamo. U Užicu stao bager. A bager kad stane u sezoni, to ti je za gazdu katastrofa. Haj što bager ne radi, nego i sve okolo stane.

Gazda me ko princa dočeka. Malo-malo pa onim svojim argatima kaže ovo je majstor Vinko, nemoj da bi ko protiv Hrvata šta srao. I svi fini, kunu se da su za Hrvatsku protiv Rusa navijali. A svaki drugi dvoglavog orla ima. Il na majici, il ga istetoviro. Popnem se ja na bager, vidim šta je crklo, sitnica neka, al ne popravljam odmah. Jebiga, moram nagurat na preko dvanest sati. Kod nas ti se teren obračunava ovako: do deset sati, imaš doručak, koliko možeš pojest za četiri marke, do dvanest sati imaš pola dnevniče, dvanest i po maraka, a preko dvanest sati, dnevnička dvaestpet maraka.

Do Užica i nazad šest sati, treba još šest navući. A osigurač zamijenit, pet minuta. Al jebi ti mene, ne znam se pretvarat. A i vruće u onoj kabini. Bager kineski, onaj najjeftiniji, nije volvo, pa da ti je ko u mercedesu. Usijo se lim, ja gola voda, a radnici u hladu, udarili po pivama, i gledaju šta

ću ja presudit. Nisam ni pola sata izdržao, zamijenim osigurač, kažem gotovo, oni se krste, ne vjeruju.

Prije mene bio im jedan Slovenac, serviser iz neke slovenačke firme, imali su s njima ugovor. On kad dođe za isti kvar pola bagera rašara. Upregne radnike, oni hidrauliku rastave, normalno, zalije ih

ulje, to poslije tri dana ne možeš oprat koliko smrdi. Oni macole, on pivu. Isto dirigent. I ja im pokažem gdje je osigurač, i kako se to mijenja, da me ne zovu opet bezveze, a oni psuju Slovenca, jebu mu sve po spisku ustaško.

Istrči gazda, on njima sve po spisku četničko, i da će im sve otkaz dat, je li on reko da se ja zovem Vinko i da se protiv Hrvata ne sere. A oni se pravdaju, ne seru po Hrvatima, nego po Slovencima. Gazda zove na ručak, a i radnicima drago da ne sjede džaba, pale bager, kreće rabota, ništa vrućina, ništa što je nedjelja, sve živnulo.

Dvanest i po maraka dnevnička. Ali dobro, plata je redovna. I to svaki mjesec. I sistematski je osiguran, samo što sam od zadnja četiri ja samo na jednom bio. Kad sam vazda na terenu. Jedino su ovi sa sprata redovni na tim sistematskim. Nas dole ima šest, njih gore trideset... Čekaj, baš da sračunam... Dvije kuharice, dvije čistačice, po jedan referent nabavke za svakog proizvođača, to je isto šest, pa noćni čuvari, dvojica, pa blagajnica, i još dvije u računovodstvu, pa onaj što fotokopira, pa sekretarica, pa dva magacionera, pa onda ovi neki što ih opština plaća, njih ne možeš ni prebrojat, kad se stalno mijenjaju, pa ima ona trojica komercijalista, što ugovaraju poslove, a sva trojica isto mirišu, kupio im šef odijela i iste losione za brijanje. A i kad ih pogledaš, to sve isto, ko da sa trake silaze, a ne s Kobiljače...

Tamo ima onaj neki fakultet, univerzitet, ko će to sad sve razlikovat. To sam čuo da se ti fakulteti zbog kafana otvaraju. Čeka student ispit, čeka rezultate, čeka konsultacije, čeka predavanja, kad dignesh fakultet usred livade, nema gdje drugo čekat nego u kafani od fakulteta.

Jednom, taj mu je rođak neki, dao gazda telefon, da prima pozive, narudžbe, da vodi posao. Prije toga brdo para uložio u reklame. Nema divljeg bilborda pored ceste da nije naš broj na njemu. A rođak se ne javlja na telefon. Isključi ga, da mu ne smeta dok se igra. Misliš da ga je otpustio? A drugi, od tih što isto miriše, on piše putne naloge. Ako pozovu, recimo, iz Prizrena, on uzme i izračuna koji je put najkraći, i tim putem idemo. To da uštedimo benzin, i da ne plaćamo putarine. Biće im gazda obećao procenat od ušteđe na radnicima.

A bog me ubio ako on ne misli da je Zemlja ravna ploča. Zvao sam ga nekoliko puta da krene sa mnom, da vidi šta je uzbrdo i nizbrdo, da vidi da nije Crna Gora ravna ko na ekranu, da vidi gdje je Rudo, a gdje Kolašin. Nema, kaže, kad od posla. U Titin vakat je bilo jedan radi, a pet sjedi. Sad pet radi, a jedan sjedi. Na plus pedeset, u kabini bagera.

Dw.de

Svjetsko prvenstvo je završeno, građevinska sezona se nastavlja. 12,5 maraka dnevnička. Ali dobro, plata je redovna. I to svaki mjesec. I sistematski je osiguran, samo što sam od zadnja četiri ja samo na jednom bio

Pomjerene granice

vo je bilo najbolje Svjetsko prvenstvo do sada“, konstatovao je **Dani Infantino**, predsjednik FIFA, nekoliko sati pred finalnu utakmicu, na posljednjem prijemu u Baljšoj teatru, kada je simbolično predao Kataru domaćinstvo narednog Mundijala.

Slične riječi sportskih zvaničnika čuju se nakon svakog velikog takmičenja. Često su – kurtoazne. Prije dvije godine je **Tomas Bah**, predsjednik Međunarodnog olimpijskog komiteta, na isti način zatvorio Olimpijske igre u Riju, iako je svima bilo jasno da to, jednostavno, nije tačno.

Ovoga puta, prvi čovjek svjetskog fudbala nije bio samo ljubazan i kurtoazan već – iskren i realan. Mundijal u Rusiji bio je

Prvi čovjek svjetskog fudbala Dani Infantino nije bio samo ljubazan i kurtoazan već – iskren i realan kad je rekao da je ovo bilo najbolje svjetsko prvenstvo do sada. Mundijal u Rusiji bio je spektakularan. Kvalitet fudbala – nikad bolji

spektakularan.

Kvalitet fudbala – nikad bolji, složili su se poznavaoi i hroničari najpopularnijeg sporta, iako su dva superstara **Leo Mesi** i **Kristijano Ronaldo** gotovo nezapaženo, kao i njihove selekcije, završili takmičenje, iako Njemačka, aktuelni prvak, nije ni prošla grupu, Španija stala u osmini finala, Brazil, prvi favorit za titulu, otišao samo korak dalje...

Pobjednik je Francuska. Na

najveću scenu stupio je **Kilijan Mbape**, „sin vjetra i čelika“, kako ga je opisao **Horhe Valdano**, nekada sjajni argentinski napadač. Pojavila se Hrvatska, najmanja država, uz Urugvaj, koja je došla do finalnog meča, a u njoj **Luka Modrić** sa svojim gracioznim i jednostavnim stilom igre, kojim je „dokazao da vrijeme i prostor nisu relativni pojmovi“ (još jedan opis maštovitog Valdana)...

Pojavila se i Rusija kao domaćin, a ne isključivo kao organizator. Mundijal nije samo fudbal, već mnogo više od toga. I Rusija je iz te „igre“ izašla kao apsolutni pobjednik.

Prije osam godina Rusija je dobila organizaciju najvećeg sportskog (i ne samo sportskog) događaja, pobijedivši kandidaturu Engleske, koja je, zalučena sve jačom Premijer ligom, vjerovala da je vrijeme da se nakon 62 godine „fudbal vrati kući“.

Kolijevka fudbala je izgubila trku sa zemljom u kojoj fudbal nije ni nacionalni ponos, ni sport broj jedan, i koja je posljednji veliki sportski događaj organizovala davne 1980. godine, u vrijeme eskalacije Hladnog rata. Bio je to težak poraz.

Sumnja na korupciju – to je bila prva reakcija zapadnih medija na odluku FIFA da Rusiji, a kasnije i Kataru, čiji rival su bile SAD, dodijeli domaćinstva Mundijala 2018. i 2022. godine.

Sedam godina je trajala istraga, da bi u junu 2017. specijalni tim svjetske kuće fudbala, koji je vodio **Majkl Garsija**, objavio izvještaj na 430 strana, sa zaključkom da „nema dokaza da su članovi ruskog organizacionog odbora uticali na glasanje članova FIFA“, mimo uobičajenih procedura, kao što su susreti i sastanci sa glasačima.

Vladimir Putin, tada premijer, a sada predsjednik Rusije, sreo se sa „šest od 22 člana Izvršnog komiteta

Veličanstveni uspjeh Vatrelih i Tompsonova sjenka

Mundijalska i fudbalska svetkovina na momente je bila ukaljana političkim porukama koje su dolazile sa Balkana.

Dok se slavio fudbal, na utakmici Švajcarska – Srbija dogodio se jedini incident sa političkom pozadinom, koji je u drugi plan stavio utakmicu i njen ishod. Švajcarski reprezentativci porijeklom sa Kosova **Granit Džaka** i **Đerdan Šaćiri** proslavili su golove tako što su rukama „napravili“ dvoglavog orla, koji se nalazi na zastavi Albanije. FIFA je prepoznala provokaciju, kaznila ih novčano i upozorenjem.

Reakcija iz Srbije je bila, takođe, politička. Da je birana najgluplja i najskandaloznija izjava Mundijala, pobjednik bi sigurno bio srpski selektor Mladen Krstajić, koji je nakon tog meča na društvenim mrežama poručio da bi sudiju **Feliksa Briha** „trebalo poslati u Hag“, zbog odluke da ne dosudi penal u korist njegovog tima.

I Krstajić je kažnjen, takođe, novčano.

Međudržavni incident izazvali su hrvatski fudbaler **Domagoj Vida** i član stručnog štaba **Ognjen Vukojević**, koji su u ushićenju zbog plasmana u polufinale, sa flašom piva u rukama uzviknuli: „Slava Ukrajini“, što su Rusija, kao i FIFA, protumačili kao političku poruku.

Vida, koji je kažnjen ukorom, kasnije se izvinio Rusima, navodeći da njegova poruka nije bila uperena ni protiv koga, već da je tako pozdravio svoje prijatelje iz Kijeva, gdje je godinama igrao fudbal. Vukojević je dobio i novčanu kaznu, ali i formalni otkaz iz hrvatskog nacionalnog tima.

Ovaj incident nije, naravno, obilježio hrvatski nastup na Mundijalu. Njihov senzacionalni plasman u finale bio je sportska tema broj jedan, kao i najbolja moguće promocija države. Svijet je svakako primijetio i njihovu predsjednicu **Kolindu Grabar-Kitarović** i njeno nekonvencionalno ponašanje na tribinama i na terenu.

Uspjeh tima **Zlatka Dalića**, koji je dio igračke karijere proveo u titogradskoj Budućnosti, uticao je i na region. Skoro pa ga je i ujedinio, nakon što su ulogu ambasadora eks-Ju zajedništva preuzeli s jedne strane **Novak Đoković**, a s druge Luka Modrić i **Ivan Rakitić**, porukama podrške i otvorenih simpatija za rezultate na Vimbldonu, odnosno Svjetskom prvenstvu.

Hrvatska je živjela i disala fudbal minulih 30-ak dana, a vicešampioni svijeta dočekani kao nacionalni heroji. Pola miliona ljudi okupilo se u Zagrebu da pozdravi „Vatrene“, šest sati je trajao njihov put od aerodroma do centralnog trga.

I sve bi bilo savršeno, da se odnekud nije pojavio – **Tompson**, hrvatski „estradni umjetnik“, čija su djela i nastupi zabranjeni u velikom broju zemalja Evropske unije, a čiji najveći hit „Bojna Čavoglave“ počinje ustaškim pozdravom „Za dom spremni“.

Tompson je bio gost hrvatskih reprezentativaca u otvorenom autobusu, iz koga su pozdravljali egzaltiranu masu, kao i glavna pjevačka zvijezda na Trgu bana Jelačića.

Njegov dolazak, na zahtjev igrača, bio je autogol „Vatrelih“, što su konstatovali i hrvatski i strani mediji. Mnogi ukazuju na važnost činjenice da masa od preko 500 hiljada ljudi na Trgu, nije bila fascinirana Tompsonom i njegovim nastupom.

„Napravili ste odličan PR posao za Hrvatsku na Svjetskom prvenstvu, a onda vam se u autobusu pojavio ultranacionalistički pjevač“, navela je agencija AFP u izvještaju sa proslave mundijalskog srebra u Zagrebu.

I opet sve iznova.

• SREBRO ZLATNOG SJAJA: Doček reprezentativaca Hrvatske u Zagrebu

FIFA u periodu kandidature“, objavio je Garsija.

Članovi najužeg rukovodstva FIFA, među kojima su i nekadašnji predsjednik **Sep Blater** i predsjednik UEFA **Mišel Platini**, u međuvremenu su optuženi i odstranjeni iz fudbala zbog korupcije, koja nije imala veze sa Rusijom i dodjelom organizacije Mundijala.

Dok je priča o korupciji trajala, Rusija je – radila. Svi stadioni – 11 u deset gradova – njihova izgradnja ili rekonstrukcija, završeni su na vrijeme, saobraćajna infrastruktura osposobljena za veći promet od uobičajenog, uvedeni su specijalni vozovi, koji su navijačima sa kupljenim ulaznicama omogućili lakši i besplatan prevoz između prilično udaljenih ruskih gradova-domaćina.

Ujeku priprema, promijenile su se geopolitičke prilike, kao i uloga Rusije na svjetskoj sceni. Aneksija Krima, ugrožavanje prava seksualnih manjina, uloga u ratu u Siriji i na kraju optužbe za ubistvo političkih protivnika na teritoriji drugih država – na Zapadu i u zapadnim medijima. Rusija i Putin dobili su ulogu takvog negativca da su se samo nekoliko mjeseci prije početka Svjetskog prvenstva, čule i ovakve poruke: „Putin će Svjetsko prvenstvo u Rusiji iskoristiti na isti način kao što je uradio Hitler 1936. godine na Olimpijskim igrama u Berlinu“. Izgovorio ih je **Boris Džonson**, doskoro ministar spoljnjih poslova Velike Britanije.

Nekoliko britanskih parlamentaraca pozivalo je na bojkot Mundijala, zahtijevalo da engleski nacionalni tim ne učestvuje na šampionatu svijeta, i zbog Putinove politike, i zbog opasnosti od rasizma, ksenofobije i huliganizma. Reprezentativac **Deni Rouz** je na zvaničnoj pres-konferenciji kazao da je članovima svoje porodice zabranio da idu u Rusiju, plašeći se, kako je

Pobjednik je Francuska. Na najveću scenu stupio je njen Kilijan Mbape, „sin vjetra i čelika“. Hrvatska je najmanja država uz Urugvaj, koja je došla do finala. Luka Modrić najbolji fudbaler Mundijala gracioznim i jednostavnim stilom igre je „dokazao da vrijeme i prostor nisu relativni pojmovi“

rekao, za njihovu bezbjednost.

Nije prvi put da politička stvarnost, ili precepcija stvarnosti, imaju ogroman uticaj na sport. Amerikanci su bojkotovali Olimpijske igre u Moskvi 1980., Sovjetski Savez uzvratio četiri godine kasnije u Los Anđelesu. U fudbalu je zabilježen jedan, može se reći izolovan, a

znamenit slučaj. **Johan Krojff**, u to vrijeme najbolji fudbaler svijeta, 1978. godine nije želio da ide na Svjetsko prvenstvo u Argentinu, u znak protesta zbog diktatorske vladavine vojne hunte, na čelu sa generalom Horheom Videlom.

Engleska ne samo da je učestvovala na posljednjem Mundijalu već je ostvarila najbolji plasman još od šampionata u Italiji 1990. godine, ali je efekat propagande bio takav da je tek desetak hiljada ljubitelja fudbala iz te zemlje, koja ima armiju navijača, imalo „hrabrosti“ da dođe u Rusiju. Kolumbijaca je, recimo, bilo, prema prilično preciznim podacima, šest puta više.

Tokom trajanja Mundijala, Rusiju je zbog fudbala posjetilo tri miliona ljudi, a nije zabilježen nijedan ozbiljniji incident na ulicama, stadionima, u fan-zonama, koje su okupljale i više od 100 hiljada posjetilaca.

„Percepcija o Rusiji je promijenjena“, kazao je Đani Infantino na oproštajnom susretu sa Putinom. „Raskrstili smo sa mitovima i stereotipima“, rekao je Putin, dok je potpredsjednica ruske Vlade **Olga Golodec** izjavila da su prognoze takve da će naredne godine u Rusiju doći „15 odsto stranih turista više nego ove“.

Dan nakon završetka šampionata, u Helsinkiju su se sastali **Donald Tramp** i Vladimir Putin, dva najmoćnija čovjeka svijeta. Njihov susret počeo je Trampovom čestitkom ruskom kolegi na uspješno organizovanom Svjetskom prvenstvu. Putin je Trampu, simbolično, poklonio fudbalsku loptu.

Fudbal je kratko bio tema njihovog razgovora. U četiri oka pričane su druge priče, dok su „obični“ ljudi širom svijeta poželjeli da mundijalska svetkovina traje – vječno.

Aleksandar RADOVIĆ

TUMAČEĆI PLATONA

Da li onaj ko bi se danas odvažio da bude tumač Platona, od sebe traži – *too much*, to jest – previše!? I šta s tim, ako bi i bilo *tu mač* htjeti biti tumač Platona, zar bi samo zato trebalo odustati od tog zanimljivog, intrigantnog pokušaja!? Život nas obavezuje htjeti što više, bez straha da ćemo tražiti previše. Šta god tražili, na kakav god podvig se odvažili, šta god bio naš cilj, to ne može biti značajnije ni vrijednije od onoga što već imamo i što smo dobili time što smo – živi!

U životu je dopušteno i promašiti, ali ciljati se mora uvijek visoko!

Dakle, protumačiti Platona, danas, učiniti da njegova filozofija nađe svoju podlogu i u današnjem svijetu, – ovdje i sada – *hic et nunc* - to znači prilično visoko ciljati i time ispuniti osnovni zahtjev života. U vezi rizika: i najveći rizik od promašaja beznačajan je u poređenju sa odustajanjem od rizika! Jer onaj ko ne rizikuje, ne može si priuštiti čak ni privilegiju da promaši! Sada, kada nam je dopušteno i promašiti, ostaje nam obaveza da pokušamo pogoditi taj visoko postavljeni cilj!

Dakle, centralna Platonova ideja jeste teza o dva svijeta: jedan svijet je original, drugi je kopija; jedan je realan, drugi je njegova sjena; jedan je savršen, drugi je svijet u kom živimo.

Original i kopija, istina i privid, predmet i sjenka! Tumačenje Platonove filozofije svodi se na pitanje kako dokazati tezu o dva svijeta, od kojih je jedan autentičan a drugi kopija; jedan predmet, a drugi sjena; jedan svršen, drugi nesavršen.

Svijet u kom živimo i za koji Platon kaže da je kopija i sjena onog drugog, savršenog svijeta, nesavršen je u svakom pogledu. Nepravda i bezakonje, okrutnost i mržnja, bolest i smrt određuju okvire života u njemu; svemu što stvori priroda ili što izgradi čovjek, suđena je ograničenost i trošnost, prolaznost i propadanje: gradi se za rušenje, rađa se za smrt.

Da u ovom svijetu ništa nije ni savršeno, ni beskrajno, ni vječno – siguran sam da se u tome možemo složiti!? Da!? Ako je tako, onda smo već krenuli Platonovom stazom. Ako je u ovom svijetu sve nesavršeno, ograničeno,

prolazno, (kao što i jeste!), kako je moguće da se uopšte došlo do pojma savršenstva, beskrajsnosti i vječnosti!? Ko provede cijeli život u mraku, ne može imati ni pojam svjetla, ni predstavu o svjetlu – i tu ćemo se svakako složiti!

Još niste shvatili šta nam govori Platon!? Pa evo, razmislimo zajedno, korak po korak. Otkuda u svijetu sveopšte nepravde i bezakonja misao o pravednosti i zakonu? U svijetu u kom caruje bezosjećajnost – otkuda saosjećanje? I u svijetu u kom je nemilosrdnost univerzalni princip - otkuda milost? Kako se ideja beskraja obrela ovdje, kako se uopšte mogla roditi u svijetu u kom sve ima svoj početak i kraj? Otkud u svijetu evidentne nesavršenosti koja ne poznaje ni jedan izuzetak - koncept savršenstva? Kako se misao o vječnosti uopšte mogla pojaviti u svijetu u kom svemu i svakome dođe kraj!? Ukratko, činjenica da mi imamo koncepte savršenstva, beskraja, vječnosti, pravednosti, besmrtnosti... uprkos činjenice da smo i mi i svijet u kom živimo – nesavršeni, ograničeni, prolazni, i da pravda nije dostupna nikome, a smrt je dosuđena svima – nameće pitanje: kako drugačije objasniti prisustvo svjetla u svijetu vječnog mraka, nego tvrdnjom da mora postojati drugi svijet u kom vlada vječna svjetlost!?

Nikako! Apsolutno ni na jedan način. Ne postoji drugi odgovor na ta pitanja. Osim Platonovog! Upravo samo prisustvo tih ideja u ovom svijetu, ideja koje nikako nisu mogle nastati iz pretpostavki ovoga svijeta, dokazuje da su mogle i morale doći iz drugog svijeta! Kao što vjetar koji na neko pusto ostrvo donese polen cvijeća i sjeme voća kakvih tu nikada nije bilo, pouzdano potvrđuje njegovim stanovnicima da postoji i drugi svijet, osim tog njihovog ostrva, tamo negdje – iza beskrajne pučine, bez obzira što ga oni neće ni vidjeti ni do njega doploviti!

Pitajte se, razmislite ozbiljno i smireno: Otkuda um u ovom bezumnom svijetu i koji je vjetar nanio polen savjesti i u najokorjelije srce!?

Razmislili ste!?

Eto, sada možete mirne duše reći sebi da ste shvatili Platona.

Piše: Ferid MUHIĆ

**U životu je
dopušteno i
promašiti, ali
ciljati se mora
u uvijek visoko**

I Ulcinj dobija marinu

Do kraja ove godine možemo završiti sve administrativne procedure i nakon toga krenuti u traženje investitora“, tvrdi funkcioner u lokalnoj upravi **Aleksandar Dabović**.

On je uvjeren da će pošto je marina potrebna gradu, a planirana je Prostorno-urbanističkim planom Opštine koji je usvojen početkom prošle godine i realan je i ostvarljiv projekat, ona naići na zainteresovanost ulagača.

To je stav i autora projekta, poznatog arhitekta **dr Mladena Krekića**, koji je do sada projektovao oko 15 marina, uključujući i *Porto Montenegro* u Tivtu. „Marina u Ulcinju gradila bi se u uvali Liman, ispod zapadnih zidina Starog grada. Imala bi oko 160 vezova, za plovila veličine od 5–15 metara“, rekao je on. „Marina bi sa Pristanom, kao najfrekventnijim dijelom grada, ispod Starog grada bila povezana tunelom, koji bi bio širok četiri metra, te isto toliko visok. Iz tunela bi lift vodio prema Starom gradu.

Prema njegovim riječima, na taj način ona ne bi bila izolovana u toj prirodnoj uvali, već bi bila dio gradske sredine i činila njen kompatibilni dio. Nijesu planirani neki veći objekti, kako se ne bi narušila vizura Starog grada. To znači da ulcinjska marina ne bi bila kao one u Tivtu ili u Baru, ali bi bila prvi takav objekat u Crnoj Gori za putnike i nautičare koji dolaze u Jadransko more iz Otrantskih vrata.

Konstatujući da je to stara ideja i potreba grada i njegovih građana, arhitekta **Selim Resulbegović** kaže da je važno za Ulcinj da marina bude dio urbane sredine, a ne puko vezivanje brodova van konteksta u kojem se nalazi i izolovano od ostalog okruženja. On smatra da bi ona mogla

Ulcinj je jedini grad na Primorju koji još nema marinu. Možda to uskoro bude prošlost

biti i nešto veća i da treba razmisliti o njenom boljem povezivanju na putnu infrastrukturu sa gradom.

„Sve je ovdje dobro uklopljeno i Ulcinj bi dobio novi duh i atmosferu. Tradicionalna slika grada lijepo bi se proširila, obogatila novim sadržajima i postala atraktivnija“, ističe Resulbegović.

Ulcinj ima tek malu lučicu za 50-ak malih plovila koja je ispod istočnih zidina Starog grada, izgrađena na mjestu gdje je bila atraktivna gradska plaža Kacema. Iako vizuelno lijepa, potpuno je nefunkcionalna, pa se barke u njoj ne mogu skloniti čak ni kada su manji talasi. Zato su njihovi vlasnici prinuđeni da u slučaju juga ili bure plove do Port Milene ili Bojane, a oni malo većih dimenzija i do Bara.

„Marina mnogo nedostaje nama

građanima, koji imamo barke, kao i ukupnoj turističkoj ponudi. Posebno u situaciji kada su već počele značajne investicije i kada naš grad polako vraća dobro znani turistički sjaj“, kaže predsjednik Društva prijatelja Starog grada **Kaljaja Ismet Karamanaga** i izražava očekivanje da će on što prije biti realizovan. „Bila bi to svojevrsna atrakcija za sve posjetioce Starog grada. Realizaciju ovog projekta trebalo bi da pomogne i Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom, jer se u ovoj opštini

Dr Mladen Krekić, koji je do sada projektovao oko 15 marina, uključujući i *Porto Montenegro* u Tivtu. „Marina u Ulcinju gradila bi se u uvali Liman, ispod zapadnih zidina Starog grada. Imala bi oko 160 vezova, za plovila veličine od 5–15 metara. Marina bi sa Pristanom, kao najfrekventnijim dijelom grada, ispod Starog grada bila povezana tunelom širokim i visokim četiri metra. Iz tunela bi lift vodio prema Starom gradu

nalazi 57 odsto teritorije kojom ono gazduje.“

Planovima te firme na ulcinjskom području se već 25 godina predviđa gradnja nekoliko marina. No, svi ti planovi su ostajali samo na papiru.

Prof. dr Sava Petković je istražujući četiri različite lokacije u Ulcinju zaključio da je marinu najbolje graditi u kanalu Port Milena, zbog strujanja i ekološke situacije. Ona bi tu mogla da ima 380 vezova, a u nekim drugim planovima, taj broj bi mogao da bude i do tri puta veći.

Tako nešto postojalo je u čuvenom Planu Južni Jadran od 1968. godine i u Reviziji Generalnog urbanističkog plana Ulcinja iz 1985. godine, jer se bez marine ne može zamisliti dalji kvalitetni razvoj turizma u ovoj opštini. Opšte je poznato da su oba ta plana izradili najkvalitetniji timovi sa prostora bivše Jugoslavije uz učešće velikog broja eksperata Ujedinjenih Nacija, među kojima i pokojni **Adolf Ciborovski**, koji je bio najveći urbanista tih vremena. Sve tadašnje analize i studije su utvrdile da je ta lokacija sa svojim karakteristikama najidealnije i najekonomičnije rješenje za Ulcinjsku marinu“, kaže bivši opštinski funkcioner **Ljatif-Avdo Gorana**.

Zbog velike, bespravne izgradnje privatnih objekata na tom prostoru,

Ulcinj ima tek lučicu za 50-ak malih plovila koja je ispod istočnih zidina Starog grada, izgrađena na mjestu gdje je bila atraktivna gradska plaža Kacema. Iako vizuelno lijepa, potpuno je nefunkcionalna, pa se barke u njoj ne mogu skloniti čak ni kada su manji talasi. Zato su njihovi vlasnici prinuđeni da u slučaju juga ili bure plove do Port Milene ili Bojane, a oni malo većih dimenzija i do Bara

ova ideja je propala. Nije prokopan ni kanal koji bi Port Milenu povezivao sa Bojanom. Zato je od prirodne luke i najvećeg mrestilišta ribe na Mediteranu, sa starinskim kalimerama, Port Milena postala ekološka bomba.

U njoj neposrednoj blizini, nadomak rta Đerani, Vlada Crne Gore planira izgradnju ribarske luke, koja je, kako se navodi, izuzetno važna za podsticaj razvoja sektora ribarstva u ulcinjskoj opštini.

„Sa 500 do 600.000 eura možemo

izgraditi luku sa potrebnim vezovima i propratnom infrastrukturom. Radi se projekat za 40 vezova, sa potrebnom obalnom infrastrukturom mjesta prvog iskrcaja“, saopšteno je iz Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Gorana ističe da planeri moraju imati u vidu i osposobljavanje pristaništa na kojem će u vrijeme turističke sezone pristajati putnički i mali teretni brodovi crnogorske flote, kao i organizovati granični prijelaz za manje putničke brodove iz susjednih zemalja i svih drugih koji žele da direktno iz međunarodnih voda pristanu u Ulcinj.

„A ne kao što je sada slučaj da nautičari koji dolaze sa juga, ako žele posjetiti ovaj grad, prvo moraju u Bar da se prijave lučkim i carinskim vlastima, pa tek onda mogu u Ulcinj“, kaže on.

To bi, na određeni način, pomoglo da Ulcinj izađe iz sadašnje saobraćajne izolovanosti, bar u toku ljeta.

Najvažnija poruka sa predstavljanja realnog projekta izgradnje ulcinjske marine jeste da se turistički i prirodni potencijali trebaju mudro i odgovorno koristiti, u interesu grada, njegovih građana i cijele zemlje. A ne planiranjem bušotina za istraživanje nafte i gasa u ulcinjskom akvatorijumu.

Mustafa CANKA

Tajkuni kao skakavci

Zaposlenik kod jednog od crnogorskih šumskih tajkuna pričao je u kafani o tome kako su ovih dana u selu Šekular posjekli smrču nevjerovatnog obima i kako takvu do sada nije vidio.

„Radim šumske poslove decenijama, ali takvu silinu od stabla nijesam vidio. Smrča je u prečniku imala nekoliko metara“ – kazao je ovaj čovjek, dok su ga sagovornici s nevjericom slušali.

Da je to, nažalost, istina *Monitoru* je potvrdio predsjednik beranske Mjesne zajednice Šekular **Veselin Davidović**, koji je rekao da su koncesionari ušli u samo središte šuma na tom području.

„Koncesionar *Boj komerc* iz Andrijevice sada nemilice siječe stoljetna stabla. Onamo gdje se do sada nikada nije sjeklo. Samo u jednom od tih stabala ima na desetine kubika građe. Uništavajući srce ove šume, oni uništavaju prirodu“ – kaže

Čuvane šekularske šume na teritoriji beranske opštine, koje je još u svoje vrijeme kralj Nikola zakonom štitio od sječe, davno su se našle na udaru tajkuna i prijeti im uništenje. Do ljudi koji se kao vlasnici koncesionih kompanija pojavljuju na papiru nije lako doći dok neko iz daljine kontroliše milionske poslove u Crnoj Gori

Davidović.

Ovaj čovjek koji je podigao glas protiv eksploatacije prirodnih resursa u svom kraju i na noge digao mještane Šekulara, razočarano kaže da polako gube bitku protiv tajkuna.

„Koliko god se mi bunimo, oni tome nimalo ne pridaju značaja. Ispada da im čak i nekako odgovara što ne čutimo. Oni poslije još silovitije nastupaju i odnose nam, bez ikakve koristi za lokalno stanovništvo,

sve naše resurse ispred nosa“ – objašnjava Davidović.

Tako su se čuvane šekularske šume na teritoriji beranske opštine, koje je još u svoje vrijeme kralj Nikola zakonom štitio od sječe, davno našle na udaru crnogorskih šumskih tajkuna i prijeti im potpuno uništenje.

Davidović o najezdi tajkuna govori kao o najezdi skakavaca. „Kao pred neku nepogodu“, kaže.

„Samo što smo se izborili s koncesionarima iz *Hidroenergije* da makar poprave put do središta Mjesne zajednice, počela je sezona sječe šume i koncesionari s najvećim mogućim savremenim mašinama i kamionima pod punim utovarom uništavaju taj put. Ne može im se ništa. Ne znam gdje ovo vodi“ – upozorava predsjednik Mjesne zajednice Šekular.

Šekular je široki teritorijalni planinski pojas s velikim brojem sela i zaselaka. Široj javnosti postao je poznat onda kada su podigli bunu protiv izgradnje malih elektrana i otimanja istoimene rijeke, odnosno njenog kročenja i stavljanja u cijevi kilometrima nizvodno.

Taj virus pobune kasnije se proširio na čitav sjever države i kulminirao prošle godine velikim zajedničkim protestima u Plavu.

„Nećemo se dati tako lako. To je naše. Uzimaju iz naših šuma i odvođe naše vode, ne pitajući nikoga. Lokalno stanovništvo od toga nema nikave koristi“ – kaže Davidović.

Situacija nije bolja ni bilo gdje drugo gdje koncesionari šuma i voda pronađu minimum interesa.

„Tada su prosto nezaustavljivi i ponašaju se kao prave štetočine. Možete vi da pričate i galamite koliko hoćete. Oni tjeraju po svome“ – kaže za *Monitor* beranski drvoprerađivač **Radomir Anđić**.

Veliki krug pilane ovog privatnog preduzetnika iz Berana zarastao je u travu i korov. Anđić objašnjava da mu je zabranjen pristup državnim šumama i pored toga što je 2011. godine kod Investiciono-razvojnog fonda podigao kredit od pedeset hiljada eura u namjeri da u pilani proširi proizvodnju i uposli nove radnike, ističući da poslije svega nije u stanju da plaća rate kredita i da je bio prinuđen da potpuno zatvori pilanu.

„Ovim poslom sam počeo da se bavim prije 25 godina. Prije sedam-osam godina podigao sam kredit kako bih osavremenio proizvodnju. Tada su mi garantovali da ću moći lako iz državnih šuma da nabavljam sirovinu. Međutim, od toga nije bilo ništa, jer su svih ovih godina pristup državnim šumama i m a l a s a m o privilegovana lica i privilegovani koncesionari“ – tvrdi Anđić.

On kaže da bi mu pravo na

Predsjednik beranske Mjesne zajednice **Šekular Veselin Davidović**: „Koliko god mi da se bunimo, oni tome nimalo ne pridaju značaja. Ispada da im čak i nekako odgovara što ne ćutimo. Oni poslije još silovitije nastupaju i odnose nam, bez ikakve koristi za lokalno stanovništvo, sve naše resurse ispred nosa“

koncesije na samo pet hiljada kubika čamovine omogućilo da pokrene mašine i zaposli četrdeset radnika.

„Ne mogu nikako da shvatim da gradu i državi nije u interesu da mi omoguće minimum sirovine, a da zauzvrat zaposlim nekoliko desetina radnika. Obilazili su me i direktor Uprave za šume i direktor Direktorata za šume i ministri. Davali obećanja, i sve se na tome završavalo“ – kaže Anđić rezignirano.

Ovaj privrednik „u mirovanju“ član je Novog udruženja drvoprerađivača iz Berana, odnosno konzorcijuma DOO *Berkom*, koji nije dobio koncesije na šume iako je imao mnogo bolju ponudu od privilegovanog preduzeća DOO *Nikola*. Zato tvrde da je taj konkurs za koncesije za ovu godinu bio namješten.

„Kako drugačije objasniti činjenicu da smo mi imali sve kvalifikacije bolje i bolju ponudu za deset eura po kubiku i da su koncesije date onome ko već desetak godina krčmi šume džabe“ – kažu u ovom konzorcijumu.

Iz Novog udruženja drvoprerađivača zatražili su ranije od Vrhovnog državnog tužilaštva da preispita kako su odgovorni u Upravi za šume donijeli odluku o dodjeli koncesija u dijelu gazdinske jedinice Kaludarsko-dapsičke šume, ali naglašavaju da nijesu dobili nikakav odgovor.

„Nas nekoliko udruženih u konzorcijum tražili smo faktički samo mrvice, tek toliko da pokrenemo svoje pogone. Nađite mi u ovom regionu jednu fabriku za preradu drveta da je opremljena kao što je moja. Ja ne mogu da radim, a jedan čovjek može da dobije dvadeset i tri hiljade kubika koncesija. I niko pri tome neće da ga kontroliše“ – kaže Anđić.

Miruju i pogoni

Konzorcijum DOO Berkom nije dobio koncesije na šume iako je imao mnogo bolju ponudu od privilegovanog preduzeća DOO Nikola. Zato u Novom udruženju drvoprerađivača iz Berana tvrde da je konkurs za koncesije za ovu godinu bio namješten

drugih drvoprerađivača u Beranama, dok jedno preduzeće okreće milione eura.

Predstavnici Novog udruženja drvoprerađivača lako su sračunali koliko je šume posjeklo privilegovano preduzeće DOO Nikola.

„Od kada ima koncesije, posjekao je sedamdeset hiljada kubika drvene mase. U novcu izraženo, to je oko pet miliona eura. Šta se radi sa tim novce i gdje ide, time treba da se bavi tužilaštvo. To su, dakle, poslovi milionskih razmjera. I tu nema šale, tu lete glave“ – kažu u ovom Udruženju.

Dok se tako milioni eura prelivaju iz prirodnih resursa u džepove tajkuna, bilo da je riječ o šumama ili rijekama, lokalno stanovništvo samo trpi štete.

UŠekularu su tek iz medija saznali da je *Hidroenergija Montenegro* iz malih elektrana kojih je u njihovom selu tri, prihodovala čak pet miliona eura. Nijesu znali, kao što ne znaju ni danas, kome da se obrate.

Do osoba, koje se kao vlasnici koncesionih kompanija pojavljuju na papiru, nije lako doći. Sve i da se dođe, koristi nikakve. Papir, kažu, sve trpi, dok neko iz daljine povlači konce i kontroliše milionske poslove u Crnoj Gori.

Tufik SOFTIĆ

TIVČANI NEZADOVOLJNI TURISTIČKOM SEZONOM

Možda bude bolje poslije Mundijala

Građani Tivta tvrde da je tekuća turistička sezona lošija od prethodne. Kao razloge za to navode loše vrijeme prethodnih mjeseci, radove na putevima, gužve u saobraćaju, potenciranje elitnog turizma, ali i proteklo Svjetsko prvenstvo u fudbalu. Turistička organizacija Tivat, međutim, tvrdi da je sezona nikad bolja

Jul prolazi. Čitajući optimistične najave ogromnog broja turista za ovo ljeto, reklo bi se da crnogorski turizam cvjeta. I ove sezone ponavlja se ista mantra: „Broj turista u Crnoj Gori za nekoliko je procenata veći u odnosu na isti period prošle godine“.

No, sudeći po komentarima mještana Tivta ovogodišnja ljetnja turistička sezona kasni.

„Otkad izdajem smještaj, nikad kasnije nisam našla goste“, kaže Jasna, koja je od početka ljeta imala samo jednu turu gostiju, posljednjih sedam dana prošlog mjeseca. „Sledeća tura dolazi mi od dvadesetog jula, nadam se da će se kasnije situacija poboljšati“.

Ona ne smatra da su visoke cijene uzrok izostanka gostiju jer je, kako navodi, bar kod nje smještaj mnogo povoljniji u odnosu na hotele. „Evo se Svjetsko prvenstvo konačno završilo pa možda ljudi odluče da zamijene televizore plažom“, kaže kroz šalu.

Jasna pretpostavlja da su kašnjenju sezone doprinijeli nepovoljni vremenski uslovi: „Cio jun je bio nepredvidiv. Najave lijepo vrijeme, padne kiša. I obrnuto“.

Anketa koju je nedavno Radio Tivat postavio na svom portalu pokazala je da je od 232 ispitanika, njih 156, odnosno 67,24 odsto, odgovorilo da je nezadovoljno turističkom sezonom. Njih 76, ili 32,76 odsto odgovorilo je da su zadovoljni.

Iz Turističke organizacije Tivat tvrde, međutim, da je sezona nikad bolja. Prema podacima kojima oni raspolažu, na tivatskoj rivijeri u svim vidovima smještaja boravi nešto više od šest hiljada gostiju, što je za

Ljubomir Samardžić:
„Mi se nadamo da je razlog slabijem broju turista i klijenata bio Mundijal i posjećenost Moskve, u koju je, sudeći po redovima ispred aerodromskih šaltera za čekiranje, posljednjih nedjelja hrlilo dosta ljudi. To je sada završeno, pa očekujemo malo poboljšanje“

• IZVJEŠTAJ JEDNO, GRAĐANI
DRUGO: Kuda šetaju procenti

17 odsto više nego u istom periodu prošle godine. Izvještaj TO Tivat od 12. jula pokazao je da najviše turista, njih 5.182, odmara u privatnom smještaju, dok je u hotelima 839. U odmaralištima je 127 i u kampovima 50 gostiju. Posjetioci su, prema ovom izvještaju, većinom iz inostranstva.

Iz TO Tivat smatraju da će se broj gostiju narednih dana povećati. Na pitanje *Monitora* šta je, po njihovom mišljenju, uzrok nezadovoljstva građana nisu odgovorili.

Na slabiju sezonu žale se i radnici u rent-a-car agencijama, čije se prostorije nalaze u okviru tivatskog aerodroma. „Ove godine sezona prilično kasni u poređenju sa prethodnom“, kaže agent rent-a-car agencije *Europcar*, **Ljubomir Samardžić**. On objašnjava da su njegove kolege i on prošle godine, zbog velikog posla, u ovom periodu praktično bili zreli za godišnji odmor. „U ovom poslu sam već četiri godine, a ovakvih momenata u julu se baš i ne mogu sjetiti“, kaže Samardžić. „Mi se nadamo da je razlog slabijem broju turista i clijenata bio Mundijal i posjećenost Moskve, u koju je, sudeći po redovima ispred aerodromskih šaltera za čekiranje, posljednjih nedjelja hrlilo dosta ljudi. To je sada završeno, pa očekujemo malo poboljšanje“.

Prema riječima nekoliko turista koji borave u Tivtu najveći problem su gužve u saobraćaju, radovi na putevima i visoke cijene iznajmljivanja ležaljki.

„Kolone od kružnog toka kod kotorske raskrsnice, pa sve do trajekta su nepodnošljive“, kaže Novosađanin **Bojan Stanić**, koji već nekoliko godina ljetuje u Tivtu. On kroz smijeh dodaje da se ne sjeća da je dolazio u ovaj grad, ni u Crnu Goru, a da nije bilo radova na putu.

„Za odlazak na Plave horizonte, Oblatno i druge plaže do kojih se dolazi preko Krtola, potrebno je ozbiljno strpljenje“, kaže on. „Prvo moraš da imaš sreću da se ne upleteš u gužvu do kružnog toka, a kad skreneš prema Plavim horizontima da moliš Boga da, u najmanju ruku, ne probušiš gumu“.

Asfaltiranje puta, koje traje mjesecima, do najatraktivnijih plaža koje Tivćani i turisti u ovom gradu posjećuju, još nije završeno, na opšte nezadovoljstvo i posjetilaca i mještana.

Žiteljka Krtola, koja nije željela da joj otkrivamo identitet, smatra da je lošija turistička sezona, između ostalog, posljedica politike lokalne vlasti: „Porto Montenegro bi oprostili dug od skoro šest miliona, a za asfaltiranje puta nemaju novca.“.

Ona smatra da ulaganjem u elitni

Prema podacima kojima Turistička organizacija Tivat raspolaže, na tivatskoj rivijeri u svim vidovima smještaja boravi nešto više od šest hiljada gostiju, što je za 17 odsto više nego u istom periodu prošle godine. Posjetioci su, prema ovom izvještaju, većinom iz inostranstva

turizam, osim što Tivat postaje sve manje dostupan svim posjetiocima, gubi identitet koji je nekada imao. „Skoro sve plaže su postale privatne, a ležaljke su od deset eura pa naviše. Nekad se moglo uveče poći kraj mora, družiti se, kupati, a sad čekaš kad će naići čuvar da te otjera“, kaže ona.

Ni prodaja krofni, kojom se ljeti bavi naša sagovornica, nije unosan posao kao prethodne sezone. Razlozi su, po njenom mišljenju, manjak turista i zabrana da prodaje na privatnim plažama: „Porto pun jahti, aerodrom privatnih aviona, a ja jedva kome krofnu da prodam“. Čudno neko ljeto.

Miljana DAŠIĆ

Autokratiju u Srbiji od diktature dijeli nedostatak ozbiljnog otpora javnosti. Mali pokušaji otpora guše se ne silom, nego lažima, lažnim i pravim „dokazima“ podrške evropskih političara Vučiću

Država laži, umjesto servis građana

MONITOR: *Prošlo je šest godina od kako su Aleksandar Vučić i naprednjaci na vlasti. Koji su rezultati njihove vladavine?*

RAKIĆ VODINELIĆ: Rezultati su porazni, ne samo za Srbiju kao državu, već i za društvo. Vladavina prava, kojom se južnoslovenski prostor nikad nije mogao podići, javno i bez priziva, gotovo zvanično je ukinuta. Otpor je bio slabašan, a i dalje je takav, svodi se na nekoliko nevladinih organizacija, uključujući Društvo sudija Srbije i Udruženje javnih tužilaca. Predstavnici vlasti, tj. Ministarstvo pravde, a i sam

predsednik države svesno obmanjuju javnost o stavovima EU, Saveta Evrope i Venecijanske komisije o predloženim ustavnim promenama, kojima se nastoji podjarmiti ionako slabo pravosuđe. Preko 90 odsto zakona donosi se po hitnom postupku, a opstrukciju vrše poslanici vladajućih stranaka podnošenjem besmislenih amandmana, da se ne bi čula gotovo nijedna reč opozicije. U medijima, sem retkih i slabo dostupnih, vlada muk – da li kao posledica autocenzure ili stvarne cenzure, više nije toliko ni bitno. Vlasništvo medija je ne samo netransparentno, nego predstavlja dobro čuvanu tajnu. Kada bi prosečan

građanin Srbije živeo medijski, a ne stvarni život, imao bi život, a ne bekstvo iz stvarnosti, ili kada je mlada generacija, njen najvitalniji deo u pitanju, ne bi praktikovao bekstvo iz Srbije.

Ovde, država kao da postoji da bi lagala, a ne da bi bila servis svojih građana. Gotovo sve službe od kojih zavisi svakodnevni život – zdravstvo, školstvo, socijalno staranje, lokalna samouprava – emituju virtuelnu stvarnost, koju primamo kao da smo anestetizirani. Otvaraju se bolnice koje ne rade. Stvarnost, ipak, postoji, ali na društvenim mrežama i u ponekom mediju i izgleda da postaje privatna, a ne politička činjenica. I ta stvarnost nije vedra.

Mogla bih još mnogo toga nabrajati – od nepoštovanja osnovnih ljudskih prava, nesigurnosti, svakodnevnih i svakovrsnih bede, „prisilnog useljenja“ nevidljivih stanara na gradilište Beograda-na-vodi, do negiranja demokratije koju ovde gotovo niko više ni ne pominje.

MONITOR: *Neposredno poslije inauguracije Vučića za predsjednika Srbije napisali ste da to može biti dan kada je autoritarna vlast postala otvorena diktatura. Jeste li bili dalekovidni?*

Pravosuđe – kancer društva

MONITOR: *Svojevremeno ste rekli da je pravosuđe u Srbiji postalo kancer društva. Na osnovu čega ste to zaključili?*

RAKIĆ VODINELIĆ: Pravosuđe bi moralo biti garant pravne sigurnosti. Ako nema pravne sigurnosti, nema nijedne duge – ekonomske, radnopravne, lične... Ako pravosuđe ne uspeva da postane treća državna vlast, onda državna vlast postaje lična. Osnovni problem je institucionalni. U Srbiji ima dobrih, samosvesnih i obrazovanih sudija i javnih tužilaca. Ali institucionalne garancije nezavisnosti, oličene u Visokom savetu sudstva i Državnom veću tužilaštva, nisu se dobro pokazale. Ne dižu glas kada pravosuđe ne štiti prava građana, već uglavnom tad kad izvršne vlasti ugroze položaj sudija i tužilaca. Razume se da se tada glasovi sudija i tužilaca moraju čuti, ali oni moraju da govore glasno i kad se prava građana ne štite bez diskriminacije, bez obzira na svojstva stranaka u sudskim i tužilačkim postupcima, kada se zaštita ne pruža blagovremeno.

Osim što obezbeđuje pravnu sigurnost, pravosuđe mora biti kontrolor izvršne vlasti, naročito upravno i ustavno sudstvo. Situacija je, međutim, obrnuta. Izvršna vlast kontroliše pravosuđe. I to, neretko, preko svog vrha. Krajem 2017. godine Vučić je izjavio da se slaže sa primedbama iz Brisela da je pravosuđe u Srbiji neefikasno i izloženo političkim uticajima, ali da su to nasleđeni problemi. Međutim, pritisak na pravosuđe je danas otvoreniji i bezobzirniji nego u vreme ranijih vlasti. A šta nije rekao, a morao je? Predsednik Republike je prečutao odluku Ustavnog suda Srbije, donesenu još krajem 2011. godine, kojom je pravosudnim telima naloženo da sve ranije izabrane sudije i tužioce vrati na posao, po zakonom određenoj proceduri. Prečutao je i da su oni vraćeni na posao, pod predsedavanjem tadašnjih (takođe i sadašnjih) predsednika pravosudnih tela, uz dominaciju tadašnjeg ministra pravde, a današnjeg generalnog sekretara u Predsedništvu Republike Nikole Selakovića. Tako da danas u Srbiji sude i krivično gone i oni koji nemaju nikakvih „dugova“ prema ranijim vlastima, naprotiv.

RAKIĆ VODINELIĆ: Ne znam, volela bih da nisam i da neću biti. Sadašnju autokratiju od

diktature deli nedostatak ozbiljnog otpora građana, javnosti. Mali pokušaji otpora za sada se guše ne silom, nego lažima, opstrukcijama vladajuće većine u parlamentu, lažnim i pravim „dokazima“ podrške evropskih političara Vučiću, ponekim prekršajnim progonom. Mutno je još, naročito zbog nerešenih ubistava pripisanih mafijaškim osvetama, ko sve čini i ko bi činio Pretorijansku gardu spremnu za otvorenu diktaturu.

MONITOR: *Kako je Vučić uspio da postane tako svemoćan?*

RAKIĆ VODINELIĆ: Na prvom mestu možda bi se mogao izdvojiti tzv. duh vremena, a i evropski *genius loci*. Srbija nije, nažalost, jedina u Evropi, koju „krasi“ autoritarna lična vlast. Posle nedavne ekonomske krize i otvaranja niza lokalnih ratova, Evropa je izložena snažnom migrantskom talasu. Ekonomska kriza, tj. rašireno siromaštvo u Srbiji pogodovalo

Ideološka rehabilitacija zločinaca

MONITOR: *Ovih dana završeno je suđenje o rehabilitaciji predsednika kvislinške vlade Milana Nedića. Rehabilitovan je Draža Mihailović, najavljena je rehabilitacija još nekih ratnih zločinaca. Kako Vi gledate na relativizovanje antifašizma u Srbiji?*

RAKIĆ VODINELIĆ: O rehabilitaciji Dragoljuba Mihailovića pisala sam iscrpno. A sve bi to, i još jače, moglo biti primenjivo na rehabilitaciju Milana Nedića. Ukratko, od svih pravnih mera suočavanja sa prošlošću u Srbiji, u pravnoj i pravosudnoj realnosti žive samo rehabilitacija i selektivna denacionalizacija. Sve druge mere, primenjive ili primenjene u uporednom pravu – od lustracije, preko obeštećenja žrtava, opšte denacionalizacije, komisije za pomirenje – do otvaranja dosijea tajne policije, u Srbiji nisu našle dovoljno „političke volje“ niti dovoljno zastupnika, iako za primenu nekih od pobrojanih mera postoje pravni osnovi u obliku važećih zakona. Verujem da se može odbraniti teza, koju dugo zastupam, da je rehabilitacija u javnosti Srbije shvaćena i doživljena kao ideološka, a ne kao pravna mera; da se sudske odluke o rehabilitaciji političkih osuđenika recipiraju kao legitimizacija ideologije i/ili nacionalne politike koju su ti osuđenici zastupali, a takođe i kao revizija istorije, a ne kao ispravljanje, ublažavanje ili otklanjanje pravosudnih grešaka. Antifašizam u Evropi, nažalost, slabi i kao ideja i kao jedna od osnova Evropske unije. Taj trend, opet nažalost, svojim rehabilitacijama Srbija prati.

je pojavljivanju „jakog lidera“. I, dobismo ga. Tranzicija u Srbiji teče li teče, a okončanje nije na vidiku. Kod nas je tranzicija shvaćena kao mogućnost nekažnjive pljačke. Tako je bilo i u vreme ranije vlasti. Ipak, ne tako očigledno, ne tako bez srama i bilo kakvog obzira, kao danas.

Najzad, politička stranka Aleksandra Vučića (to je baš njegova stranka) organizovana je na nedemokratskom principu sveopšteg vlasništva. Tamo gde su oni na vlasti, tu mislim i na lokalnu, teritorija i građani se u SNS doživljavaju kao svojina na stvarima i licima, a nedostatak demokratske svesti čini da tako nešto izgleda gotovo „normalno“, prirodno. Svi mali uspesi – počev od postavljanja semafora na ulici, do izgradnje lifta ili WC-a – predstavljaju se kao uspeh „vlasti“. A zna se ko je vlast – ON, ON i niko više. Tačnu dijagnozu je dao premijer Đinđić, govoreći tada o SRS i Šešelju – oni odista nemaju stida. Ne postoji (osim Šešelja) nijedan političar u Srbiji koji bi mogao da „izgradi“ tako bestidnu političku stranku. I, nažalost, nema baš previše primera u ovom delu sveta da značajan broj ljudi radije pristaju da budu pokorni podanici nego samosvesni građani.

MONITOR: *Koji su najveći problemi u Srbiji?*

RAKIĆ VODINELIĆ: Stalna

nesigurnost – ekonomska, pravna, radna, osnovna svakodnevna nebezbednost. Siromaštvo – telesno i duhovno. Ukidanje vladavine prava, podele državnih vlasti i demokratije. Nepoštovanje čoveka, tj. prirodnih ljudskih prava, svakovrsno gaženje ljudskog dostojanstva. Estradizacija kulture, prodaja diploma, umesto obrazovanja. Odbijanje suočavanja sa mračnom prošlošću, tako da ona vlada sadašnjošću, čineći je takođe

mračnom – na bezbroj „inventivnih“ načina.

MONITOR: *Da li je korupcija i dalje ugrađena u mehanizam vladanja iako je Vučić obećao da će korupciju potpuno iskorijeniti?*

RAKIĆ VODINELIĆ: Državna korupcija je konstanta u Srbiji i ne samo u njoj. Luk državne korupcije se proteže od Rada Pašića (sina Nikole Pašića) do današnjih sinova (i kćeri). Tako je i danas, samo malo drukčije (gore), jer potiču od čoveka koji je na vlast došao zahvaljujući oštroj retorici buduće borbe protiv korupcije. Korupcije ima, borba je budućnost, sve dalja.

MONITOR: *Dugo ste kao istaknuta intelektualka u opoziciji, počev od Miloševića. Šta mislite o današnjoj opoziciji u Srbiji?*

RAKIĆ VODINELIĆ: Neću kritikovati opoziciju u Srbiji. Zna se ko u pravnoj državi odgovara za stanje stvari. Samo vlast. Reći ću samo jedno. Dok su današnje opozicione stranke bile na vlasti propustile su da predano rade na izgradnji i učvršćivanju institucija i na poverenju građana u institucije.

Borba za sjever Kosova

MONITOR: *Da li je Srbija zauvijek izgubila Kosovo?*

RAKIĆ VODINELIĆ: Jedna od odlika državne vlasti jeste faktičko vršenje ovlašćenja na određenoj teritoriji i u odnosu na stanovništvo na datoj teritoriji. Faktičke vlasti Srbije na Kosovu nema od 1999. godine, izuzev severnog Kosova. Sada se pregovori vode zapravo o severu Kosova. Potpisavši prvi Briselski sporazum 2013. Srbija je pristala na osnivanje autonomije pod nazivom Savez srpskih opština na teritoriji Kosova, koja treba da funkcioniše u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i kosovskim pravom (tačka 4. Sporazuma). Ranije „srpsko“ pravosuđe na severu Kosova uključeno je u „kosovsko“. E sad se razgovori vode o nadležnostima Zajednice, kao i o tome ko i kako usvaja njen Statut, a sve to zapravo znači implicitno priznanje Kosova kao države.

Nijedna laž vladajuće koalicije (a mnogo ih je bilo) ne utiče na taj proces, već samo predstavlja osnov za izgovore i za, možda, budući referendum. A, šta će biti u budućnosti i kako će taj naš i evropski novi svet izgledati? Države nastaju, menjaju se, nestaju. Ko je osamdesetih godina XX veka verovao u raspad Sovjetskog Saveza? Loša sam u geopolitici.

Veseljko KOPRIVICA

MLADOST PLJEVALJA I MEŠA

Rijetki susreti sa video materijalima u principu ograničavaju opštu obaviještenost. Upozoren da pogledam video materijal goo.gl/tdJMQH sa otvaranja obnovljenog Doma kulture u Pljevljima doživio sam prelijepi susret sa mladošću Pljevalja. Držeći se iskustvom potvrđivane i optočene devize da *na mladima svijet ostaje*, ovaj me je događaj ne samo ljudski razgalio nego i ljudski obradovao.

Dirigent Mehmed Meša Bajraktarević *naoružan* dugogodišnjim vođenjem sarajevskih i inih horova selektirao je i sakupio najtalentovanije dječake i djevojčice iz pljevaljskih vrtića i škola i sačinio brojčano veliko muzičko tijelo. Njihov talent, brojnost i neponovljivi dječiji šarm stvorili su *grunt* za jedinstvenu interpretaciju poznate i u svim vremenima angažirane pjesme *Samo da rata ne bude*. Uvodni prizor sa malenim dječakom koji jedva da razumije stihove ove divne pjesme bio je toliko potresan, da sam ubijeđen kako je *otkrivio* i one u publici koji su ovoj svečanosti prisustvovali tek iz protokolarnih razloga. Dalja razrada ove nezaboravne pjesme, sa briljantnim naslovim refrenom, dokaz je Bajraktarevićevog znanja, virtuoiziteta, pa zašto ne kazati i scenskog perfektnog nastupa, koji je davao dodatnu muzičku snagu i fascinantni šarm ovom horu mudro razuđenom od pozornice do prostora balkona i galerija.

Bajraktarević je toliko moćno dirigentski držao stvar u svojim rukama, ne prepuštajući ništa slučajnosti, da je

bila razgalica i u muzičkom i u scenskom pogledu promatrati postignuti sinhronitet svih dijelova velikog dječijeg ansambla.

U scenskom stvaralaštvu tradicionalno vlada pravilo da je najvažnije imati kvalitetan početak i kraj izvedbe, a maestro Bajraktarević ni središnji dio izvedbe nije napravio manje atraktivnim. Uvježbani hor naprosto će fascinirati svakoga ko i u budućnosti bude posmatrač ovog audio-video snimka... A na njemu, ili je tačnije kazati unutar njegovog sadržaja nekoliko komponenti bi uvidio svaki profesionalni gledatelj *na zadatku*. Prije svega da ove djevojčice i dječaci ne zaostaju temeljnom muzikalnošću za čuvenim *Bečkim dječacima*, koje sam imao priliku slušati, a da im je scenski nastup daleko efektniji od malih Bečlija... Druga komponenta odnosi se na imponirajuću scensku sigurnost sa kojom pljevaljska djeca pozorički *caruju* scenskim prostorima kako pozornice tako i balkonskih ploha.

Konačno, iskustvo njihovog voditelja Meše Bajraktarevića sa pozicioniranjem uvodnog parta kojeg izvodi najmlađi član ovog remek ostvarenja poznatog sarajevskog zborovođe *porodilo* je takva rješenja koja su harmonično pristala jednako uhu i očima onih koji imaju sreću susresti se sa ovim muzičko-scenskim događajem.

Koncert koji je po svim svojim elementima bio kompletna predstava prerastao je iz minute u minutu, iz takta u takt, u spektakl! Po svim evropskim pravilima. A u Pljevljima!

Piše:
Gradimir
GOJER

Dirigent Mehmed Meša Bajraktarević naoružan dugogodišnjim vođenjem sarajevskih i inih horova sakupio je najtalentovanije dječake i djevojčice iz pljevaljskih vrtića i škola i sačinio veliko muzičko tijelo. Pljevaljske djevojčice i dječaci ne zaostaju temeljnom muzikalnošću za čuvenim Bečkim dječacima

JENNY LINDSAY,
PJESNIKINJA

This Script je nastao iz bijesa, zbunjenosti, iskrenog straha i frustracije na stanje feminističke debate u Velikoj Britaniji i šire; to je bio odgovor na samozadovoljstvo koje smatram opasnim u zapadnoj politici, a napisala sam ga tako da svoje ideje u borbi protiv ovih opasnih ideja predstavim publici na zabavan, ličan ali i visoko politički način

Umjetnici teže boljem svijetu

Škotska pjesnikinja Jenny Lindsay bila je gošća Međunarodnog književnog festivala *Odakle zovem, Podgorica 2018*, koji je nedavno održan u knjižari Karver u Podgorici. Jedna je od najpoznatijih izvođačica poezije, izgovorene riječi. *Gutter časopis* je opisao kao jednu od najboljih škotskih inovatorki u kulturi. Nastupala je širom Velike Britanije na različitim festivalima i događajima uključujući *Latitude*, Međunarodni književni festival u

Edinburgu i *Ubud* festival pisaca i čitalaca na Baliu. Bila je jedna od glavnih organizatorki Nacionalnog kolektiva, kulturne kampanje za nezavisnost Škotske 2012-2014, a redovna je komentatorka na temu politike, poezije i kulture. Autorka je jedne kolekcije i dva pamfleta poezije, bila je šampionka na BBC *Slam* takmičenju 2012. godine i na listi za *Jerwood Compton* stipendiju za poeziju 2017. godine. Njen samostalni show *The Script* The Wee

Review i The Scotsman su opisali kao jednu od najpotrebnijih izvedbi poezije izgovorene riječi i prkosno, elokventno i inspirativno.

MONITOR: *Gostovali ste u Podgorici, na Festivalu Odakle zovem, pa mi kažite kako je došlo do te saradnje?*

LINDSAY: Dobila sam poziv od glumice Varje Đukić, menadžerke Festivala *Odakle zovem*, nakon što je učestvovala u projektu *Momentum* prošlog avgusta u organizaciji Kreativne Škotske i Britanskog savjeta. Nakon što je posjetila Edinburg, osjetila grad festivala, obezbijedila je sredstva da dovede škotsku spisateljicu na festival. Zaista sam bila oduševljena pozivom i mislim da to što smo obje umjetnice jeste razlog uzajamnog interesovanja za saradnju, koja se pokazala uspješnom.

MONITOR: *Podgorička publika*

je sa oduševljenem prihvatila Vaš nastup. Kakve nosite utiske iz Crne Gore?

LINDSAY: Nikada ranije nisam bila u Crnoj Gori, niti u tom dijelu svijeta. Mislim da riječ koja najbolje opisuje moju reakciju na Crnu Goru jeste *nadahnuće*. Zaista prelijepa zemlja, a napustila sam je sa željom da istražim kulturu, istoriju, politiku, način na koji moć funkcioniše u zemlji. Ostali učesnici festivala su me inspirisali da zagrebem ispod površine razumijevanja svih ovih stvari o kojima sam uopšteno učila na univerzitetu. Ali najveći utisak ostavili su ljudi koje sam upoznala u toku mog boravka. Nikada ranije se nisam povezala sa grupom ljudi tako brzo i istinski uživala u razgovorima nakon događaja na festivalu, u otvorenosti i velikodušnosti mojih domaćina, ali takođe sam bila i više nego oduševljena reakcijom publike na moje djelo *This Script*.

MONITOR: *Svirali ste klavir i pisali tekstove pjesama koji su se izvodili uz muziku. Kad je nastao taj prelomni trenutak da ste počeli da govorite stihove, da imate svoj poetski šou?*

LINDSAY: Odrasla sam znajući da želim da se bavim pisanjem i performansom. Prvobitno sam uživala u glumi i pisala poeziju, ali sam je u to vrijeme nazivala tekstom s obzirom na to da sam htjela da budem kantautor. Imala sam malo uspjeha sa tim, do trenutka kada su mi obili stan i ukrali električni klavir. Nisam mogla da priuštim sebi drugi pa sam počela da izvodim moje tekstove na muzičkim događajima - samo mikrofoni i ja. Osjećaj je bio divan i oslobađajući. U mojim ranim dvadesetim sam otkrila underground scenu poezije žive riječi. Bila sam odlučna u tome da učinim ovu formu umjetnosti poznatijom i tako sam počela sa organizacijom događaja čiji su sastavni dio bili živa poezija, autori, muzičari. Svoju cijelu umjetničku karijeru sam posvetila isticanju rada drugih ljudi. To je bio kao kulturni aktivizam i nije bilo lako ubijediti tradicionalne institucije da obrate pažnju, ali ne žalim ni za čim!

Poezija žive riječi za mene je jedna od najmoćnijih formi umjetnosti a i najiskrenija.

MONITOR: *Vaša producentska kuća Flint and Pitch se bavi teatrom i muzikom, a našla se na listi časopisa The List u top 100 organizacija u 2017. godini. Volio bih da mi kažete o umjetničkim projektima?*

LINDSAY: Moji nastupi su vremenom počeli da se održavaju na mnogo većim mjestima i festivalima.

N ikada ranije nisam bila u Crnoj Gori, niti u tom dijelu svijeta. Mislim da riječ koja najbolje opisuje moju reakciju na Crnu Goru jeste *nadahnuće*

Jedna od saradnji na koju sam najviše ponosna posljednjih godina je sa Lyceum teatrom koji vodi novi umjetnički direktor David Greig koji prati uspon žive riječi već neko vrijeme i željan je da pruži priliku u tradicionalnom pozorišnom okruženju. Za mene, pjesnici žive riječi imaju važan glas - obično su samouki, jako zainteresovani za politiku i vole da istražuju teme i probleme koji se smatraju tabuom. Moj cilj je da pronađem način da se ove teme što primamljivije prikažu raznovrsnoj publici; ove ideje ne treba zanemariti i bilo bi sebično od nas

koji živimo u zapadnoj demokratiji da ne izazovemo moć i ispitamo ortodoksije. Sa produkcijom *Flint & Pitch* vodim tri različita događaja, *Te Flint & Pitch Revue* noć zabave koja uključuje dva muzička nastupa i tri nastupa žive riječi sa mnom kao učesnicom i domaćinom, ponekad uz pratnju komičarke Sian Bevan. Drugi je *Flint & Pitch Presents* u kojem promovišem solo nastupe u trajanju od jednog sata, i treći tip događaja koji ću, nadam se, početi sljedeće godine jeste političko-društveni show pod nazivom *Nepriznati zakonodavci*, gdje će pisci i pjesnici stvarati provokacije koje će predstavljati aktuelnim lokalnim i nacionalnim zakonodavcima... Još uvijek radim na tome.

MONITOR: *„The Script” je crnogorska publika mogla da čita u prevodu Marije Krivokapić. Kako je nastao taj tekst – koje su to teme koje su vas podstakle da ga napišete?*

LINDSAY: *This Script* je nastao iz bijesa, zbunjenosti, iskrenog straha i frustracije na stanje feminističke debate u Velikoj Britaniji i šire; to je bio odgovor na samozadovoljstvo koje smatram opasnim u zapadnoj politici, a napisala sam ga tako da svoje ideje u borbi protiv ovih opasnih ideja predstavim publici na zabavan, ličan ali i visoko politički način. *This Script* je lično putovanje, inspirisano *#MeToo* kampanjom i pun je empatije, solidarnosti i ljudske povezanosti. Čak se negdje i u Škotskoj smatra kontroverznim show-om, ali je do sada dobio sjajne

reakcije.

MONITOR: *Koji je najveći izazov za umjetnice u 21. vijeku?*

LINDSAY: Kao i uvijek, da budu prepoznate. Da im bude dozvoljeno da govore. Bilo bi smiješno da kažem da nisam prepoznala privilegije koje imam živeći u gradu poput Edinburga, ali čak i tu se može osjetiti neka vrsta nenaklonosti prema autorkama koje otvoreno govore. Na primjer, neke moje kolege su opisali kao „provokatore” dok smo ja i moje kolegice „kontroverzne” i „ogorčene”. Postoji opsesija mladima i ljepotom u izvođačkoj umjetnosti koja je sveprisutna. Ovi kulturološki i rodni tropovi utiču naravno na majke, žene koje su majke često su tiho brisane sa liste događaja, često nesvjesno od strane organizatora festivala. Umjetnice su često takođe okrutne prema sebi, internalizujući ideju da njihova vrijednost leži u tome da se vizuelno dopadnu muškarcu a ne kroz moć svojih ideja. *This Script* se takođe bavi time.

MONITOR: *Kolika je umjetnost važna i vjerujete li da se njom može mijenjati svijet?*

LINDSAY: Umjetnici odgovaraju na već postojeću kulturu, ali i formiraju svoju. Mijenjaju je na načine da to odmah možda i nije moguće prepoznati. Mislim da bi bilo pogrešno da kažem, kao što je Shelley rekao, da su „pjesnici nepriznati zakonodavci svijeta”, ali bih rekla da načini na koje umjetnici percipiraju i oblikuju moć i korupciju pružaju mogućnost da se promijene stvari nabolje; uključujući i one, ako se usuđujem da kažem, koji su najkorumpiraniji. Umjetnici pokazuju hrabrost, ne prihvataju status quo i konstantno teže zamišljanju boljeg svijeta.

MONITOR: *Kolika je snaga poezije?*

LINDSAY: Da pruži živopisan i maštovit osjećaj situacije, da artikuliše ideje kroz zabavan pristup jeziku što je ujedno vještina, a za mnoge postane i opsesija.

Miroslav MINIĆ

FOTO: Dragan ĐUKIĆ

Očekujemo bolje

Piše: Vladimir GLIGOROV

Balkan barometar, četvrti po redu, ove godine obuhvata Albaniju, BiH, Crnu Goru, Kosovo, Makedoniju i Srbiju. Zanimljivo je da je ocjena trenutnog stanja gora od očekivanja budućeg

Najnoviji Balkan barometar je četvrti po redu. To je godišnje istraživanje javnosti i poslovnih ljudi u 6 balkanskih zemalja koje nisu članice Evropske unije. Prethodnih godina bila je uključena i Hrvatska. Jedne godine je, poređenja radi, pokrivena i Slovenija, druge Turska, a treće Moldavija. Ove godine to su samo Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo, Makedonija i Srbija. Nekoliko zapažanja moglo bi biti zanimljivo.

Jedno jeste da je ocena trenutnog stanja gora od očekivanja budućeg. Posebno je velika razlika između poslovnih ljudi i javnosti. Istraživanje se vrši anketom nešto više od 1.000 ljudi po zemlji i po 200 poslovnih ljudi. Pitanja ima preko 100 u oba istraživanja, koja se naravno ovde ne mogu sažeti. No, kada je reč o zadovoljstvu postojećim stanjem i o tome šta nosi sutrašnjica, poslovni ljudi su iz godine u godinu sve optimističniji. Ali to se ne može reći za građane, jer su oni uglavnom nezadovoljni i očekuju tek neko malo poboljšanje. Na Kosovu je optimizam izraženiji, a u Bosni i

Hercegovini pesimizam. Srbija je pak druga zemlja po pesimizmu. No, da ponovim, poslovni ljudi čini se da očekuju bolje dane.

Kako bi se to moglo objasniti? Iz ukupnih odgovora moglo bi se zaključiti da je javnost pod utiskom rđavog iskustva, dakle rukovodi se iskustvom, prošlošću. Poslovni ljudi, sva je prilika, predviđaju da bi privredna kretanja trebalo da budu povoljnija u budućnosti, usled čega imaju i optimističnija očekivanja. Ovo se može potvrditi i činjenicama da naknade za rad stagniraju ili rastu sporo, dok se privredni rast u većini zemalja ubrzava. Tako da i pesimizam javnosti i optimistička očekivanja poslovnih ljudi imaju osnova, i jedni i drugi su realistični ili racionalni.

Najmanje optimizma ima u Bosni i Hercegovini, i to ne samo u najnovijem nego i u svim prethodnim istraživanjima. Ukoliko se pak pogledaju Federacija BiH i Republika Srpska zasebno, u prvoj se vide i veće zadovoljstvo postojećim stanjem i optimističnija očekivanja, pogotovo među poslovnim svetom. U Republici Srpskoj nezadovoljstvo je veliko

i očekivanja nisu naročita. I među poslovnim svetom. Ako se pogleda unazad četiri godine, povećava se jaz između ova dva entiteta i u javnosti i u privredi.

Zanimljivo je da je svakako najpozitivnije raspoloženje u Crnoj Gori, što je u skladu sa privrednim kretanjima u toj zemlji, bez obzira na političke sukobe, pa i krize. Istraživanja se vrše krajem godine, a prošla godina je bila obeležena elementima političke krize. U Makedoniji je kriza bila mnogo dublja i trajala je dugo, usled čega je zanimljivo da su očekivanja javnosti, istražena pošto je kriza već bila razrešena, optimistična. U Crnoj Gori, opet, poslovni ljudi ocenjuju da su vlasti postale efikasnije i vode više računa o zahtevima i interesima privrede, a u određenoj meri i javnosti.

Ovo upućuje na zaključak da je u Makedoniji postojala spremnost da se plati visoka cena demokratizacije – jer je privredni rast bio jednak nuli u 2017, a isto ili slično je i sa investicijama. Sama kriza i posebno njen ishod, mada jesu uticali na ocenu o tome da

Iz celine istraživanja moglo bi se zaključiti da povećane privredne veze sa Evropskom unijom, posebno kroz povećanje izvoza na to tržište, utiču na povećani interes za približavanje Uniji. Poseban entuzijazam je u Albaniji i na Kosovu, ali ima određenih pozitivnijih kretanja i u Srbiji

se stanje nije poboljšalo u prošloj godini, nisu umanjili optimističnost očekivanja i javnosti i poslovnih ljudi. U Makedoniji je demokratizacija naprosto bila neophodna, bar prema ovom istraživanju javnog mnjenja.

U Crnoj Gori se, čini se, više polaže na poboljšanje efikasnosti vlasti. Ovo su, moglo bi se reći, dva

načina rešavanja političkih kriza. Jedan je demokratizacija, dok je drugi veća osetljivost vlasti na zahteve javnosti i poslovne zajednice. U Crnoj Gori, sva je prilika, nije vreme za dodatnu demokratizaciju.

Iz celine istraživanja moglo bi se zaključiti da povećane privredne veze sa Evropskom unijom, posebno kroz povećanje izvoza na to tržište, utiču na povećani interes za približavanje Uniji. Naravno, poseban entuzijazam je u Albaniji i na Kosovu, ali ima određenih pozitivnijih kretanja i u Srbiji. Taj je proces spor tamo gde je skepticizam ukorenjen, a i gde se privreda i društvo ne oporavljaju, odnosno ne razvijaju već gotovo jednu deceniju. No, razlika između rđavog iskustva javnosti i optimističnijih očekivanja poslovnih ljudi trebalo bi, mada ne naročito brzo, da promeni stav prema Evropskoj uniji tamo gde je on još uvek veoma skeptičan.

Uostalom, ako je ceniti po broju ljudi koji bi, ne da tek napuste zemlju, nego da odu daleko od Balkana, osim demokratizacije, nema mnogo drugih puteva.

Novi magazin

TELEVIZIJA
Vijesti

BOJE JUTRA

JUTARNJI PROGRAM TELEVIZIJE VIJESTI

**RADNIM DANIMA
OD 6:30^h DO 9:30^h**

IZLOG KNJIGA

ČRNA MATI ZEMLJA

Kristian Novak

U nekoj budućoj povijesti hrvatske književnosti pisat će da je Novak vratio Međimurje u mentalnu mapu i izveo ga, zajedno s ruralnim kajkavskim, nakon dugog, nezaslužnog tavorjenja u dijalekatskom getu, na nacionalnu književnu scenu. No, ovaj roman nije pisan na kajkavskom nego na standardu, a jezično raslojavanje s nekoliko varijanti kajkavskog i osobenjačkim idiolektima ide ruku pod ruku s nijansiranjem palete boja koja likove čini životnima. A nijanse nipošto nisu samo crne.

Črna mati zemla roman je o uspješnom mladom piscu, Matiji Dolenčecu, koji stvaralačku i ljubavnu blokadu pokušava otkloniti dosežući vlastitu, do amnezije potisnutu priču, onu koju je kompenzirao izmišljanjem svih drugih priča. Roman o osobnom putovanju iz osvjetljenog, otuđenog, neobaveznog i urbanog u tamno, blisko i ruralno. Potisnuta pak priča Dolenčecova života traumatična je priča o njegovu djetinjstvu u međimurskom selu, o smrti oca, o osam samoubojstava, dva demona, gubitku prijatelja, o velikim mitovima i lokalnim legendama, o otvorenom povijesnom prijelomu 1991., svakodnevnim lažima, o osjećaju krivnje, o okrutnosti, samoći i ljubavi. Sveobuhvatnost, dubina i potresnost, intimne scene iz polumraka, majstorski portreti, mučne epizode nasilja i pedofilije, humoristički proplamsaji i fine refleksije čine ovaj roman ruralnom panoramom i galerijom nezaboravnih portreta, hororom osvjetljenim svijećama iz tamne šume i umotanim u maglu hladnih obala rijeke, historijskom rekonstrukcijom s tenkovima koja bilježi i nogomet i socijalizam i arhetipska ponašanja. No, to ni izdaleka nije sve: ovaj roman je i skica za ostvarenje uspješne ljubavne veze i ekološko upozorenje i još štošta. Bauk i bogme, toti roman te tak vužge ka je Jankovićova Dunja odma tri naslovnice naprjavila.

PROŠLOST NIJE VIŠE ŠTO JE NEKAD BILA

Knut Čelstali
Geopoetika

Naša slika prošlosti ne poklapa se bez ograda sa onim kakva je prošlost „zaista“ bila. Zato moramo razmisliti kako da joj pristupimo na najbolji način. Moramo znati kako da istražujemo. Ova je knjiga savremen, pristupačan, praktičan i širok uvod u istoriju kao nauku. Ona pruža uvid u metode istraživanja, istoriju nauke i didaktiku, objašnjava šta je istorija, kako se nauka o istoriji razvila, kakvim

se pitanjima danas bave istoričari i koje su odlike njihovog stručnog pristupa. Iz nje možemo naučiti kako se vrše istorijska istraživanja i koje metode i tehnike istraživačima stoje na raspolaganju. Osim toga, postavlja se pitanje zašto istorija, i kako se ta nauka koristi u društvu. Ova se knjiga može koristiti u osnovnom univerzitetskom obrazovanju iz istorije, ali i kao priručnik u pojedinim drugim granama nauke. Ona može biti korisna studentima, istoričarima koji se bave istraživanjima, ali i svima koji se zanimaju za istorijsku perspektivu nauke i društva.

VARIJANTA LINEBURG

Paolo Maurensig
Geopoetika

Prvi roman poznatog italijanskog pisca P. Maurensiga, koji je proglašen književnim događajem 1993. godine u Italiji.

Telo poznatog i uglednog biznismena pronađeno je u dvorištu njegove vile nedaleko od Beča. Kako za ubistvo, kao ni za samoubistvo nije bilo moguće pronaći dokaze i motive, ovaj slučaj je zabeležen kao „smrt pod tajanstvenim okolnostima“. U potrazi za dokazima u vili je pronađena neobična šahovska tabla, šivena od svetlih i tamnih parčića tkanine sa dugmadima umesto figura, koje su bile tako pozicionirane da su svedočile o daleko odmakloj i vrlo složenoj partiji. Vraćajući se u prošlost, vešto vođeni kroz ovaj zaplet, otkrivamo da je šahovska tabla bila često mesto susreta dva pasionirana igrača šaha – Jevrejina i Nemca, prvo na velikim međunarodnim turnirima, a potom i u koncentracionom logoru, gde je ulog u partiji bio život.

Varijanta Lineburg je izuzetno napisan metafizički triler o pravdi i osveti.

(Ovu rubriku *Monitor* realizuje u saradnji s knjižarom *Karver*)

Pacijent je i čovjek

Godinama imam problema sa zdravljem i često obilazim ljekare. Imam različita iskustva iz čekaonica, ali ne bih o tome. Hoću samo da ukažem na promjenu odnosa prema pacijentima od kad su u ordinacije uvedeni kompjuteri, koju sam primijetio i ja mnogi moji prijatelji sa kojima sam o ovome razgovrao.

Ljekari tokom pregleda posljednjih godina veoma rijetko razgovaraju sa nama pacijentima. Obično dok im mi pričamo o našim problemima, gledaju u kompjuter gdje se nalaze podaci o nama. Razumijem da su u ljekari u gužvi, da pregledaju tokom dana puno pacijenata, razumijem i da u kompjuteru ima puno važnih podataka o istoriji naših bolesti, ali nama, pogotovu starijim ljudima, mnogo znači riječ i objašnjenje doktora. Navikli smo ranije na to.

Ovo pišem jer sam podstaknut drugačijim iskustvom. Nedavno sam imao pregled kod sepcijaliste u Podgorici. Mlada ljekarka mi je stpljivo i ljubazno objasniila šta je moj problem i kako da ga zajedno rješavamo. Ni jednom nije pogledala u kompjuter. Ta pažnja mi je puno značila. Iz ordinacije sam izašao nekako zdraviji. Neću pominjati njeno ime da svom slučaju ne dajem previše značaja. Ali mislim da bi i novinari trebali da osim na probleme ukazuju i na primjere izvanrednih profesionalaca i ljudi među ljekarima.

Dragan Marković
(elektronskom poštom)

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI

Tel/fax: 031 344 244

E-mail: radio.delfin@t-com.me

www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:

Swift Address: RZBAATWW

Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTER-NATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA

Beneficiary's bank:

Party Identifier: 1-55.097.455 EUR

Swift Address: LOVBMEPG

Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO

IBAN ME25565005010000413202

Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica

Kopiju uplate obavezno poslati
na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, UI.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

Najbolji klip ikada – kukuruz

Ima tu jedna fora sa Srbima, Hrvatima i tom cijelom pričom. Kao što se privatno ne družite sa sirovinama u Srbiji, tako ne morate ni sa hrvatskim sirovinama. Normalan svijet je svuda normalan, to hoću da kažem, pa vi sad sastavite ovo nekako u jasnu misao

Evo, završi se svetsko prvenstvo u fudbalu i počese mladi kukuruzi. Kad ima svežeg kukuruza znamo da je leto. Jedemo ga onda kuvanog ili pečenog, direktno sa klipa, kao sladoled na štapiću. Kukuruze ćete najbolje jesti u hodu, sami ili u drutvu, ali ne bilo kom društvu. Onom sa kojim ste mogli da pratite sva ova dešavanja i preživite svetsko prvenstvo, Noleta, Exit...

Hrvati ko Joksimović 2004. na Evroviziji. Drugi, ali oni su pobedili... U Jutarnjem listu u komentarima krive sudiju za poraz, a jedan komentariše: „Ajde, ajde, ne budite Srbi, regularno su pobedili“. Odvajanje sporta od politike je kao odvajanje masnog od pečenja. Deluje zdravije, ali nije to to. Svinjarijom sa Tompsonom pogođeni su, otprilike, samo latentni Jugonostalgici koji i dalje potajno veruju u bratstvo i jedinstvo. Za ostale je to samo budalaština pijanog komšije sa druge strane zajedničke ograde, koga se stidi čitava familija, al' njihov je pa trpe.

Fašisti su obično seljačine, govore poznati po društvenim mrežama. Ali, ali... to guranje fašizma u seljačenje! Šta očekujete od fudbalera, da idu u filharmoniju, slušaju pank, to elitno izdrkavanje, jer bože moj, oni su, vele, glupi, neobrazovani, zato su fašisti, kao da se fašizam kreira na ibarskoj, a ne na univerzitetskim katedrama. Komšije se podelile, kao i mi što znamo, uostalom. I oni imaju izdajnike i one prave, dele se na pro HDZ i štatijaznam. Gle, iste probleme imaju sa ekonomijom i mladima. Jebote još da isti jezik govore. Oh, wait... Ima tu jedna fora sa Srbima, Hrvatima i tom celom pričom. Kao što se

privatno ne družite sa sirovinama ovde u Srbiji, tako ne morate ni sa hrvatskim sirovinama. Normalan svet je svuda normalan, to hoću da kažem, pa vi sad sastavite ovo nekako u jasnu misao.

„Kišni dani u sred leta. Da li su nad Srbijom Putinovi oblaci?“ „Ceo svet je gledao kako mu dva fudbalska tima i političari pipkaju mokru ženu“

Klikćete na glupe naslove još glupljih tekstova, na sajtove sa „navlakuša“ naslovima koji nemaju veze sa tekстом, kupujete novine zbog takvih naslova i priča ili ne kupite, jer nemaju priču o ubijenoj pevačici i onda se čudite šta piše većina medija. Pišu ono što čitate. Ne razumem ni zašto se povodom ukidanja zakona o smanjenju penzija pišu naslovi: *Penzije veće*. Zar ne treba da piše: *Vučić prestaje da pljačka vaše penzije i počinje da vam daje onoliko koliko piše u rješenju PIO Fonda?* I sve to na javnom servisu koji odavno nije javni, sem u svom nazivu. Novinarstvo u njemu je izgleda dozvoljeno jedino u sferama koje ne zadiru u politiku i interese pojedinca. Urednika naterati da godinu dana čita samo svoje dubre.

U škole treba da se vrati štap, krunjeni kukuruz i čošak, a ne tamo da se donose neki vražji zakoni prepisani iz EU, prepuni prava bez obaveza i odgovornosti!

I da, ipak, pomenem malo i kukuruz, ljubav se najbolje vodi u njemu. Ako vas izda, uvek vam je pri ruci rezervni klip.

P.S. Ovo ti je motika, ovo su kukuruzi. Voda ti ti je na svakih petsto metara, hrana na tri kilometra, kraj kad sunce zađe – Ustavno načelo by Nataša.

Nataša ANDRIĆ

ISTORIJA CRNOGORSKE POŠTANSKE MARKE (I)

Kralj uokviren lovorovim granama

Prve crnogorske poštanske marke, sa likom kralja Nikole, štampane su u Beču 1873. godine, a kasnije uvedene u redovan poštanski saobraćaj

Poštanska marka je, kažu filatelisti, ambasador svake zemlje. Ona ostaje u naslijeđe generacijama i predstavlja važan segment tradicije svake države.

Prve marke imale su vrijednost od dva do 25 novčića. Prva poštanska marka u svijetu „crni peni“ (marka od jednog penija crne boje sa likom kraljice Viktorije) puštena je u promet u Velikoj Britaniji 6. maja 1840. godine.

Prve crnogorske poštanske marke štampane su u Beču 1873. godine, a godinu dana kasnije uvedene u redovan poštanski saobraćaj.

Štampane su, prema podacima sa sajta Pošte Crne Gore, u sedam vrijednosti izraženih u fiorinima, austrijskoj valuti. Marke su imale vrijednost od 2, 3, 5, 10, 15 i 25 novčića i sve su bile sa likom knjaza Nikole. Štampane su u žutoj, zelenoj, ružičastocrvenoj, svijetloljubičastoj, svijetloplavoj, žućkastosmeđoj i sivoj boji. Korišćene su u lokalnom, unutrašnjem i međunarodnom poštanskom saobraćaju.

Nije poznat drugi primjer da je

neka zemlja koja nije bila zvanično priznata kao samostalna i suverena izdavala poštanske marke. Taj kuriozitet pripada Crnoj Gori, a iste te godine postala je član Svjetskog poštanskog saveza.

Crtež na prvim crnogorskim markama nastao je prema skici vojvode Sima Popovića, tadašnjeg ministra prosvjete i crkvenih djela. Neki istraživači tvrde da je profesor Luj Jakobi zaslužan za izgled prvih crnogorskih maraka.

Marke prikazuju lik knjaza Nikole I Petrovića, uokviren sa dvije prepletene lovorove grane. Bile su u opticaju do 1902. godine.

Štampane su u Državnoj štampariji u Beču u 105.000 primjeraka.

Crna Gora je 1893. godine proslavljala značajan jubilej - 400 godina od kada je iz obodske štamparije izašao Oktoih, prva knjiga kod Južnih Slovena. Štamparija „Obod“ je te 1493. godine bila prva državna štamparija na svijetu. Knjaževina Crna Gora je taj jubilej obilježila i izdavanjem prigodne serije maraka.

Povodom dva vijeka vladavine dinastije Petrović – Njegoš, Crna Gora takođe izdaje prigodnu seriju maraka 1897. godine. Na njima se nalazio crtež Cetinjskog manastira.

Kada je knjaz Nikola 1905. godine donio prvi ustav Crne Gore štampana je nova serija maraka sa njegovim likom.

U društvu 22 najmoćnije države

Crna Gora je postala članica Svjetskog poštanskog saveza 2. oktobra 1874. godine, za vrijeme njegovog zasjedanja u Bernu. Prijem je ostvaren diplomatskim putem, na predlog austrijskog predstavnika Pilhela.

Crna Gora, iako još formalno nezavisna, bila je 1. januara 1876. godine u poštanskom savezu sa 22 najmoćnije države ondašnjeg svijeta.

Crnu Goru su na svim kongresima Saveza do kraja Prvog svjetskog rata, osim na kongresu u Rimu 1906., zastupali austrijski delegati.

Čin proglašenja Crne Gore za kraljevinu bio je povod za izdavanje novog izdanja poštanskih maraka. Prigodno izdanje maraka štampano je i povodom krunisanja kralja Nikole I i kraljice Milene, proslave 50. godišnjice vladavine i zlatne svadbe. Idejni crtež za te marke uradio je Ilija Šobajić.

Zanimljivo je da je za proslavu krunisanja kralja Nikole bila planirana jedna druga serija poštanskih maraka. Njihov autor bio je Rudolf Mosinger, zagrebački fotograf, koji je čak dobio i odobrenje za štampu maraka. Bili su odabrani sljedeći motivi: Mačevanje – slika Paje Jovanovića, Ranjeni Crnogorac – slika Jaroslava Čermaka, kralj Nikola na konju, Kralj Nikola poprsje i Luka Bar sa italijanskom flotom.

Poštanske marke su redovno izdavane još sedam puta: 1879, 1890, 1893, 1898, 1902, 1907. i 1913. godine. Kao likovno rješenje kod svih je lik knjaza, odnosno kralja Nikole. Za prvih pet izdanja korišćen je njegov isti lik.

Uvođenjem novčanih pisama, slanja paketa putem pošte i promjenom tarife za pisma, 1894. godine štampane su poštanske marke sa dopunjenim vrijednostima od jedan, 20, 30 i 50 novčića i sa jedan i dva fiorina. U izdanju iz 1898. uvedene su nove vrijednosti od dva, tri, pet, 10, 15 i 25 novčića, a iz opticaja su povučene marke iz prvog izdanja. U izdanju iz 1902. godine uvedena je nova valuta - kruna sa markama u novim vrijednostima od jedan, dva, pet, 10, 25 i 50 helera i jedna, dvije i pet kruna. Iz opticaja su tada povučene sve marke čija je vrijednost bila izražena u fiorinu, odnosno novčiću.

Uvođenje crnogorskog novca - perpera, uslovilo je u izdanju iz 1907. godine novu izmjenu vrijednosti poštanskih maraka. Pojavile su se u vrijednostima od jedne, dvije, pet, 10, 15, 20, 35 i 50 para i od jedne, dvije i pet kruna. Tada je došlo i do novog, bogatijeg likovnog rješenja.

Za vrijeme Prvog svjetskog

rata crnogorska vlada u emigraciji koristila je francuske poštanske marke sa pretiskom, a nakon rata emigrantska vlada je odlučila da izda sopstvene poštanske marke na kojima se nalazio lik kralja Nikole i sa vrijednostima izraženim u parama i perperima. Te marke nisu korišćene, tako da predstavljaju svojevrsni kuriozitet.

Pored redovnih izdanja, Crna Gora je u nekoliko navrata štamkala i prigodna izdanja poštanskih maraka. Od 1874. godine do prestanka postojanja samostalne Crne Gore izdato je ukupno 15 serija maraka. Posebna vrsta izdanja bile su prigodne marke kojima su, počev od 1893. godine, obilježavani značajni događaji i jubileji iz crnogorske istorije.

Prvo prigodno izdanje pojavilo se 1893. godine i bilo je posvećeno proslavi 400 godina Obodske štamparije (12/24. jula 1893. godine).

Drugo prigodno izdanje pojavilo se 1897. godine povodom proslave 200 godina dinastije Petrović-Njegoš. Marke su štampane u 12 vrijednosti sa dvobojnim likovnim rješenjem i u obliku položenog pravougaonika.

Treće prigodno izdanje štampano je 1905. godine povodom proglašenja Ustava, četvrto i posljednje 1910. godine povodom krunisanja kraljevskog para Nikole i Milene i proslave pedesetogodišnjice vladavine kralja Nikole. Ova jubilara serija se sastoji od 12 franko maraka izrađenih u šest različitih crteža na kojima su predstavljeni portreti kralja i kraljice ili samog kralja. Na marki od pet perpera prikazan je kralj na konju.

Zanimljivo je da su postojali i pokušaji falsifikovanja crnogorskih maraka sa likom knjaza Nikole, kao i marke sa falsifikovanim žigovima.

Crna Gora je u tom periodu učestvovala na dvije svjetske filatelističke izložbe – 1893. i 1897. godine u Milanu i Beču, iako je filatelija bila tek u povoju.

(Nastavlja se)

Priredio: V. KOPRIVICA

ŽELJKO TODOROVIĆ

Nedavno ste počeli da radite figure. Prvo od plastelina, pa od gline. Kako ste krenuli u ovu priču?

Sklonosti ka vajanju sam otkrio još kao dijete, sa nekih četiri, pet godina, kad sam prvi put došao u dodir sa školskim plastelinom. Kasnije, kroz školu i rad uopšte, sam usavršavao vještinu kako na praktičnom, tako i na teoretskom polju. Do nivoa na kojem sam danas, koji naravno nije konačan jer još uvijek imam dosta da učim, sam došao kroz godine rada i usavršavanja. Trenutak kad sam ušao u ozbiljniju priču sa svim se desio pokušajem da stvorim figure slične onima vrhunskih majstora čije sam video klipove gledao na internetu. Ispostavilo se da se ljudima sviđa, a i meni pričinjava veliko zadovoljstvo na neki način oživljavati živopisne likove.

Zanimljivo mi je bilo saznanje da ste većinu svojih ranih radova uništili kako bi stvorili nove.

Ne znajući za bolji materijal od plastelina sa kojim bih mogao raditi figure i postići toliki nivo detalja, a u isto vrijeme sačuvati ih da ne ispucaju ili ne pretrpe neki drugi vid oštećenja, one koje bih napravio obično sam uništavao da bih pravio naredne. Tako je bilo sve do trenutka kad sam saznao za polimersku glinu, koja je inače materijal predviđen za ovakve radove.

Inspiraciju nalazite u video igrama, stripovima, filmovima... Kako odlučujete kom liku treba da se posvetite?

Svi likovi iz svijeta iz kog ih izvlačim idu uz neku priču o njihovom nastanku i sa sobom nose pečat svog postojanja. Na osnovu toga se i opredijelim oživjeti nekog od njih. Naravno, postoji i momenat želje nekog od ljudi koji prate moj rad za oživljenje svog omiljenog lika iz svijeta filma, igrice, stripa, knjige, budući da je, kao što rekoh, to što radim naišlo na pozitivne kritike, pa s vremena na vrijeme uradim i porudžbine.

Možete li naše čitaoce provesti kroz cijeli proces rada?

Vajanje je po prirodi jako kompleksna grana umjetnosti i svako ko se bavi tim mora znati dosta stvari vezanih za taj vid stvaralaštva. Figure se obično prvo konceptualno skiciraju, određuju se dimenzije, položaj tijela

Željko Todorović je, skoro pa, četrdesetogodišnjak sa dječakom u sebi. Ovaj stariji se bavi građevinarstvom, dok dječak živi u svijetu epske i naučne fantastike koju s vremena na vrijeme pokušava oživjeti kroz figure likova koji pripadaju tom svijetu.

i ostale stvari koje negdje i određuju kasniji pravac u kojem će to sve da ide. Nakon toga pristupa se pripremim radovima, pravi se žičana konstrukcija koja sve to nosi. Na konstrukciju se opet nanose razni „laki“ materijali, tipa alu-folije i slično, zbog uštede gline, a ujedno i težine figure. Tada na red dolazi glina, koja se nanosi u slojevima tj. fazama po potrebi i zavisno od komplikovanosti figure. U toku rada se mogu unositi i određene izmjene i varijacije na temu. Na kraju se radi teksturisane i dodavanje finalnih detalja. Jednom kad je figura završena, što se tiče gline kao materijala, pristupa se pečenju (kao i poslije svake faze izrade). Kad je i pečenje završeno, po potrebi se mogu kombinovati i ostali materijali tipa koža, platno... Zavisno od ideje i mogućnosti, a sve u cilju što većeg realizma i opšteg utiska.

Kolekcionarstvo u svijetu cvjeta, posebno kada su u pitanju ovako

unikatna djela. Postoji li tržište za ovakve umjetničke radove i u našem dijelu svijeta?

Fantastika uopšte je sve prisutnija u svijetu u šta se možemo uvjeriti kroz ekranizacije mnogih knjiga, stripova i video igrice koje su dostigle ogromnu popularnost. Naravno, i kod nas postoji određeno interesovanje zahvaljujući kako uticaju spolja tako i ljudima koji imaju slična interesovanja i stvaraju magiju svijeta fantastike.

Na čemu trenutno radite?

Trenutno radim na liku iz video igrice *Mortal Kombat* koja je mnogima dobro poznata i obilježila odrastanje bar nekoliko generacija. Imam, naravno, još mnogo projekata koje namjeravam raditi, a koji zavise od raznoraznih faktora - mog slobodnog vremena, količine gline koju posjedujem, s obzirom na to da je za sada ne nabavljam u Crnoj Gori.

Dragan LUČIĆ